

„... TÁMASSZATOK FÖL HALOTTAKAT...” (MT 10,8)

Jézus halottfeltámasztási parancsának értelmezése

*... a szokványosnak a feladása
és a visszamenetel a kérdező értelmezéshez ugrás.
Ugrani csak az tud, aki jól neki fut.
Ezen a nekifutáson dől el minden;
mert ez azt jelenti, hogy a kérdéseket újból igazán kérdezzük,
és épp e kérdés által hozzuk csak létre igazán a rátekintés pályáit.*

Martin Heidegger gondolatával ajánlom munkámat annak a halott magzatnak,
aki örökre beírta magát szabadságomba.

1. MEGKÖZELÍTÉS

A halál minden embert a saját sorsával szembesít. A halál az a tény, amely mindig az élővilág összes szereplőjének sajátja marad, mint a folyamatos átalakulás egyik megnevezése. Az ember halála azonban végtelenre való nyitottságánál fogva egészen mást jelent, mint pusztán az anyagvilág egyik jelenségének fizikai törvényszerűségek szerinti átalakulását. Amikor egy ember meghal, akkor valami végérvényesen elveszik ebből a világból, mégpedig olyan módon, amit általában ezzel a szóval jelölnek: tragédia. Az értékvesztés kategóriájának teljessége az ember halála. Az ember sokféle értéket képes előállítani, átalakítani, újraszervezni, és talán még nagyobb hatékonysággal képes értékeket megsemmisíteni, eltorzítani, tönkretenni. Azonban egy emberi élet, mint érték messze meghaladja mindazokat az értékeket, amelyeket a világban készen találunk, vagy mi magunk hozunk létre mesterségesen. A távolság az emberi élet, mint legfőbb érték és a világban levő egyéb értékek között olyan mértékű, amit képtelenek vagyunk értelmünkkel megragadni, kifejezni. Ezt a távolságot senki sem képes lemérni – mindenkit a saját halála mér meg igazán. A halál azt a végső tehetetlenséget mutatja

meg, amely létezésünk végességében szüntelenül jelen van. Egyszerűen lehetetlen megsemmisíteni ezt a tény: *meg kell halnom*. Éppígy lehetetlen megmásítani azt a tény: *akit szeretek, halott*.

E rövid bevezető eszmélődés fényében Jézus határozott felszólítása: „... támasszatok föl halottakat...” (Mt 10,8), a lehetetlen határára űzi értelmünket. Akkor hát mit tegyünk ezzel a paranccsal? Egyáltalán mit is jelent? Érdemes komolyan foglalkozni vele?

1.1. Fogalmak és kérdések

Először is tisztáznom kell, hogy az alcímben jelölt értelmezést milyen kérdések mentén, milyen határok közt kívánom tárgyalni. A dolgozat legfőbb kérdése a címre reflektál: *Hogyan támasszunk föl halottakat?* E kérdés kérdezéséhez több rávezető kérdésem keresztül lehet eljutni. De mindvégig ezt a kérdést tartjuk szem előtt. Azokat a problémákat, amelyek nem segítik szorosan véve a központi kérdés megválaszolását, mégis valamilyen módon a témához sorolhatók, csak megemlítem.

Az egyes hívő ember világnézetének és a halottfeltámasztás rendkívüliségének problémáját, illetve a csoda, a karizma és a hit fogalmakat a megközelítés során külön nem vezetem elő, hiszen a dolgozat megfelelő pontján a részletes tárgyalás ezekre is fényt fog deríteni.

1.1.1. Jézustól kapott missziós parancs

Ezután magához hívta a tizenkét tanítványát. Hatalmat adott nekik a tisztátalan lelkek felett, hogy kiűzzék azokat, és meggyógyítsanak minden betegséget és minden bajt. ...a tizenkettőt küldte Jézus, és megparancsolta nekik: »A pogányokhoz vezető útra ne térjete le, és szamaritánus városba ne lépjete be! Menjete inkább Izrael házának elveszett juhaihoz! Menjete és hirdesséte: 'Elközelgette a mennyek országa!' Gyógyítsate betegeket, támasszate föl halottakat, tisztítsate meg leprásokat, űzzete ki ördögöket! Ingyen kaptatek, ingyen adjatek! (Mt 10,1.5–8)¹

Jézus halottfeltámasztási parancsát tehát a missziós parancs keretében kell értelmezni, annak a küldetésnek szerves részeként, melyet elsődlegesen ő maga valósított meg: „Menjete, vigyete hírüle Jánosnak, amit láttatek és hallottatek: a vakok látnatek, a sántatek járnatek, a leprások megtisztulnatek, a süketek, hallnatek, a halottak föltámadnatek, a szegényeknek hirdeteke az evangéliumot.” (Lk 7,22) „Jézus a maga küldetését továbbadta az apostoloknak és a hithirdetőknek azzal a megbízással, hogy nemcsak Izrael fiainak,

¹ Ahol külön nem jelölöm az eltérő fordítást, ott a szentírási idézetek forrása: *Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján*, Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2007.

hanem minden népnek kell az evangéliumot hirdetniük (Mk 6,7; Mt 10,5.16; Lk 9,2; 10,1; 22,35; Jn 4,38; 17,18; 20,21; vö. még: Mk 11,1; 14,13; Lk 9,52; Mt 28,19: missziós parancs; ApCsel 1,8; 22,21; 26,17; Róm 10,15; 1Kor 1,17; 2Kor 5,20; Ef 6,20).²

Tehát le kell szögezni, hogy annak, *ami állítható a missziós parancs egészéről, a halottfeltámasztás parancsára is érvényesnek kell lennie.*³ Ezt a megállapítást a továbbiakban dolgozatom első alapvető kijelentéseként tartom számon, amihez viszonyítva haladhatunk tovább legfőbb kérdésem irányába.

1.1.2. A halál

A halál fogalmával csak annyiban foglalkozom, amennyiben célkitűzésemet segíti: Mi a halál? Mikor, kit tekintünk halottnak? Ahány világnézet, ahány vallás, ahány tudományterület, annyi válasz.

Egyes tudományterületek szerint:

A biológia számára a halál az élőlény elpusztulása, mely után passzívan vesz részt az ökoszisztémában. A magyar jog szerint a halál: amikor a légzés, a keringés és az agyműködés teljes megszűnése miatt a szervezet visszafordíthatatlan felbomlása megindul. – 1997. évi CLIV. tv. XI. fej. 202.§ g) Az orvostudomány megkülönbözteti a klinikai halál, agyhalál és biológiai halál fogalmát: A klinikai halál állapotában az életjelenségek (keringés, légzés, agyműködés) átmenetileg szünetelnek. Az agyhalál állapotában a személy agya olyan mértékben károsodik, hogy többé nem képes a szervezet tudatos irányítására, a vegetatív idegrendszer teljes vagy parciális sérülésekor. Eszméletvesztés, kóma esetében lehetséges a károsodás nélküli felépülés. A biológiai halál állapotában a szervezet életképessége visszavonhatatlanul megszűnik.⁴

A katolikus teológia szerint: „A halál az ember földi zarándokútjának, a kegyelem és irgalom – amit Isten följánl neki, hogy megvalósítsa földi életét az isteni terv szerint és hogy döntsön végső sorsáról – idejének vége.”(KEK 1013)⁵

2 HERBERT HAAG: Küldetés. In Uő: *Bibliai lexikon*. Szent István Társulat, Budapest, 1989, 1086–1087, 1087.

3 Vö. „Amikor az evangélisták elbeszélik a Feltámasztott találkozását az apostolokkal, mindig a misziós paranccsal fejezik be: 'Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön. Ezért menjetek minden néphez... én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig'. (Mt 28,18–20; Vö. Mk 16,15–18; Lk 24,46–49; Jn 20,21–23.) *Ez a küldés Szentlélekben való küldés*, amint világosan kitűnik Szent János szövegéből: Krisztus úgy küldi övéit a világba, ahogyan az Atya küldte Őt, és ezért nekik adja a Lelket. Lukács az apostolok Krisztusról szóló tanúságtételét szorosan a Lélek működéséhez köti, aki képessé teszi őket a kapott parancs teljesítésére.” II. János Pál, *Redemptoris missio* 22. In *II. János Pál megnyilatkozásai*, I. Szent István Társulat, Budapest, 2005, 813–877.

4 *Wikipédia, a szabad lexikon* (internetes lexikon), elérhetőség: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Hal%C3%A1l>

5 *A Katolikus Egyház Katekizmusa*. Szent István Társulat, Budapest, 2002. (továbbiakban: KEK)

Az ember halála a teológia értelmezésében a földi élet végérvényes lezárása, tehát az a szakasz, amelyben az összes életfolyamat visszafordíthatatlanul megszűnik. A huzamosabb ideig tartó haldoklás végpontjaként értendő halállal kezdődik a túlvilági élet, melynek üdvösség vagy kárhozát volta aszerint alakul, hogy a szabadsággal rendelkező ember miként alakította földi életét Isten előtt.⁶

Mindezeket megfontolva, e dolgozat célját szem előtt tartva, egyenlőre arra az egyszerű megfogalmazásra szorítokozom, hogy azt az embert tekinthetjük halottnak, akit az általános tapasztalat elsődleges értelme szerint annak mondhatunk: *sem a saját erejéből, sem semmilyen emberi segítséggel az életbe már nem térhet vissza*. Az ember ilyenkor már túl van azon a határon, ahol emberi segítséget elfogadhat. Minden 18. életévét betöltött felnőttnek állampolgári kötelessége az elsősegélynyújtás. A felkészítő tanfolyamokon azonban hangsúlyozzák, hogy amikor a holttest olyan jeleket mutat (szag, foltok, stb.), melyek az életbe való visszatéréssel összeegyeztethetetlenek, akkor már nincs helye semmilyen újraélesztési kísérletnek. Így értve tehát a halált a halottfeltámasztás semmiképpen sem orvosi, természettudományos kérdés, hanem teológiai probléma, mely a biblikus értelemben vett csodatevés misztériumának része.

1.2. A téma helye a teológiában

Miután nagy vonalakban felvázoltam a legfontosabb részterületeket a tematika szempontjából, szükséges Jézus halottfeltámasztási parancsának jelen értelmezését elhelyezni a teológia egészében. Mivel egészen gyakorlati célom van, mégpedig az, hogy megválaszoljam ezt a kérdést: *Hogyan támasszunk fel halottakat?*, ezért tulajdonképpen az alkalmazott teológia (pasztorális) illetékes. Ha a missziós parancs más részleteire kérdeznénk rá hasonló céllal, akkor ilyen kérdéseket fogalmazhatnánk meg: *Hogyan tegyünk Krisztus tanítványaivá az embereket? Hogyan hirdessük az evangéliumot? Hogyan vezessük be őket a keresztségi katekézis által a hitbe? Hogyan üzzünk ki ördögöket?*, és így tovább. Ezek szerint az új evangelizáció gyakorlati megvalósításának egyik eleme a halottfeltámasztás.

Azonban be kell látnom azt, hogy az egyház jelenlegi lelkipásztori gyakorlatában nincs különösebb nyoma a halottfeltámasztási parancs teljesítésének, illetve egyáltalán az ezen parancsra irányuló reflexiónak. Ezek alapján tehát dolgozatom második alapvető kijelentése: *a halottfeltámasztás teológiája nincs kidolgozva olyan módon és mértékben, mint például a keresztség vagy az ördögűzés teológiája*. Ezért meg kell kísérelnem

6 JOSEF FINKENZELLER: Halál. In Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*. Vigilia, Budapest, 2004, 208.

átfogóan, már-már a teljesség megvalósíthatatlan igényével bemutatni a témát, az elérhető legtágabb területet bejárva: bibliikum, egyháztörténelem, dogmatika, fundamentális. Céлом elérése érdekében leginkább a krisztológia, a teológiai antropológia és a „csoda, karizma, hit” központi témákat bemutató fundamentális teológia eredményeire kell támaszkodnom.

1.3. A módszer és határai

Sajátos kérdésfeltevésém és problémakezelésem számára olyan fogalmakat kell kölcsönözniem egyéb teológiai témák kidolgozott nyelvéből, melyek talán idegenül fognak hangzani a halottfeltámasztással kapcsolatban. Vállalva azonban a tévedés kockázatát, mégis kísérletet teszek egy lehetséges halottfeltámasztás-teológia alapvonalainak felvázolására.

1.3.1. Analógiás következtetés

Tulajdonképpen a keresztyén hit szerint értett csodatevés misztériumának megértésére törekszem. A dolgozatomban legfőbb kérdése (*Hogyan támasszunk fel halottakat?*) tehát egy tágabb összefüggésben így helyezhető el: *A missziós parancs csodatettekre is felszólít (betegek gyógyítása, ördögök kiűzése, halottak feltámasztása), akkor hát hogyan „tegyünk” csodát?* Dolgozatomban nem titkolt előfeltétele az, hogy *Jézus halottfeltámasztási parancsát meg lehet érteni, mai elhangzását meg lehet hallani és meg is lehet valósítani.* Sajátos megfogalmazásaim során nem az öncélú, az embereket lenyűgöző és őket hinni kényszerítő csodatétel receptjét keresem, hanem a biblikus csodafogalom, csodatevés részét képező emberi aktivitás alapjait. Ennek az emberi aktivitásnak világos, jól körülhatárolt, a csodatevés titokjellegét is megőrző bemutatására irányul teológiai reflexióm.

Úgy tűnik, napjainkban a csodatevés misztériuma a szisztematikus teológiának, illetve általában a teológiának és a lelkipásztori gyakorlatnak nem éppen a legégetőbb problémája, amelynek aktuálisan jelentősebb figyelmet szentelnének. Ahhoz hogy aktuálissá váljon, legalábbis e dolgozat keretei között, egyszerre közvetetten és közvetlenül közelítek kérdésem megválaszolásához. Dolgozatomban szemlélete feltételezi azt a dogmatikai igazságot, hogy a csodatevés misztériumát a hittitkok kölcsönös vonzásában éppúgy fel lehet tárni,⁷ mint ahogy a dogmatörténet/fejlődés egészeben, az

7 Vö. „Ugyan a hit által megvilágosított ész, ha gondosan, jámborul és józanul kutat, Isten segítségével mind a természetes ismeretek analógiájából, mind maguknak a hittitkoknak egymás közti és az ember végcéljával való összefüggése alapján a hittitkok némi, éspedig nem kis mértékben gyümölcsöző megértésére jut; mindamellettsóhasem lesz alkalmas azokat annyira átlátni, mint azon igazságokat, amelyek az ő

egyres történelmi szituációktól meghatározva az Egyház egyre mélyebben elsajátíthatja a kinyilatkoztatás misztériumait.⁸ Azonban az analógias következtetés módszerénél fogva behatárolt, két különböző valóság között ugyanolyan értelemben nem vihető át az egyik tulajdonsága a másikra. Tehát a legfőbb kérdésre adott válaszom, valamint dolgozatom egész koncepciója mindaddig jóhiszemű hipotézis marad, amíg híjával vagyok a halottfeltámasztás terén a teológiailag is vizsgálható egzisztenciális tapasztalatoknak, illetve egy önmagában koherens halottfeltámasztás-teológia rendszer meg nem születik az Egyházban.

1.3.2. Szubjektív és objektív hit

A szubjektív hit nem szubjektivizmust, voluntarizmust jelent értelmezésében, hanem az Egyház teljes, objektív hitének partikuláris megnyilvánulását az egyes hívő ember életében. Egészen egyértelmű, hogy egyetlen hívő sem képes aktuálisan realizálni az Egyház teljes hitét, vagyis senkinek sincs tökéletes hite. Az Egyház hite mindig a hívő ember konkrét hite által mutatkozik meg a világ előtt. A hívő szubjektív hitének folyamatosan növekednie, tágulnia kell az Egyház objektív hitének teljességére, ez a tágulás jelenti számomra a világnézeti határok átlépését.

A világnézeti határátlépés tapasztalatát részletesen kifejtem dolgozatom során,⁹ ezen a ponton elegendő arra utalni, hogy a halottfeltámasztást elsősorban nem tisztán teoretikus kérdésként közelítem meg, hanem önmagamhoz és az Olvasóhoz is intézett konkrét, gyakorlati kérdésként. Az az új tapasztalat, ismeret, amit nem tud, esetleg nem akar összeegyeztetni világnézetével, komoly kihívás elé állítja a gondolkodó embert. Beengedje magába az új tapasztalatot, kockáztatva világnézetének szilárdságát? Vagy szó szerint, mint nem létező dolgot utasítsa el? Ez utóbbi lehetőséggel veszélyeztetni emberségének transzcendentális kibontakozását. Értelmezésében tehát a világnézet magában foglalja az akarati tényezőt is. Egyszerű kérdésként megfogalmazva a világnézettel kapcsolatos ismeretelméleti problémát: *Akar-e tudatosan túllépni eddigi tapasztalatain az új tapasztalat fényében?* Ez a kérdés arra irányul, hogy a minden embert létében meghatározó végtelenre való nyitottság potenciális lehetősége aktuálisan milyen mértékű, milyen minőségű nyitottság.¹⁰

saját tárgyát képezik.” *Dei Filius*. 3. fejezet. A hit és az értelem (DH3016) in HEINRICH DENZINGER – PETER HÜNERMANN (szerk.): *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának kinyilatkoztatásai*. Örökmécs – Szent István Társulat, Bányterenyé – Budapest, 2004, 584. (továbbiakban: DH)

8 Vö. KARL RAHNER – HERBERT VORGRIMLER: *Dogmafejlődés*. In uő: *Teológiai kieszótár*. Szent István Társulat, Budapest, 2005, 108–109. Uő: *Dogmatörténe*. In uo. 112–113.

9 Lásd 3.2. Világképünk feltörése.

10 Vö. az *önfelülmúlás* fogalma: WEISSMAHR BÉLA: *Ontológia*. Mérleg – Távlatok, Bécs – Budapest

A hívó szubjektív hite bizonyos értelemben mindig fogyatékos marad az Egyház objektív hitéhez képest. Folyamatos növekedés nélkül azonban ez a fogyatékoság, töredékesség magába zárulhat, és beláthatatlan következményekkel jár azok számára, akik elfordulnak a hittől.¹¹

1.4. Mai nehézségek és esélyek

Széles palettán vonulnak fel a nehézségek a halottfeltámasztással kapcsolatban: a gondolkodásunkat, személyes hitünket meghatározó racionális, természettudományos világnézet misztérium-érzékenységünket torzító következményei;¹² a karizmatikus jelenségekkel szemben tanúsított ellenérzés, vagy éppen a csodahajszolás;¹³ a média hatására a halált körülvevő szenzációéhség a társadalom minden rétegében;¹⁴ a tanúságtevő élet hitből fakadó kötelessége és ennek határai;¹⁵ a halottfeltámasztás elméleti és gyakorlati kidolgozásának hiánya. A legutolsó nehézségre reflektálva olyan módszert kellett választanom, amely más teológiai témák kidolgozására támaszkodva analógiás módon következtetéseket állapít meg a halottfeltámasztás teológiájára nézve.¹⁶

– München, 1995, 130–133. Az emberi megismerés heurisztikus természetéről és a megismerésről mint élettevékenységről: úó: *Bevezetés az ismeretelméletbe*. ttk I/2, Róma, 1978, 60–76. Az emberi nyitottság természetéről: WOLFHART PANNENBERG: *Mi az ember?* Egyházfórum, Budapest, 1998, 7–15.

11 Vö. „Akik szándékosan igyekeznek távol tartani Istent a szívüktől és kerülik a vallási kérdéseket, nem mentesek a büntől, mivel nem követik lelkiismeretük szavát; gyakran azonban maguk a hívők is bizonyos fokig felelősek. Az ateizmus ugyanis, a maga egészében véve nem eredeti jelenség, hanem különböző okok következménye, s közéjük kell számítanunk a vallások -- sokhelyütt elsősorban a keresztény vallás -- által kiváltott kritikát is. Ezért a hívőknek is nem kis részük lehet az ateizmus létrejöttében, amennyiben a hitre nevelés elhanyagolásával vagy a tanítás meghamisításával, esetleg vallási, erkölcsi és társadalmi életük fogyatékos voltával inkább eltakarják, mint föltárják Isten és a vallás igazi arcát.” *Gaudium et spes*, 19., A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai. Szent István Társulat, Budapest, 2000.

12 Vö. „Amíg a dogmatika a mai ember előtt önkényesen elrendelt tételek bonyolult gyűjteményének látszik, addig az gátolja a hitre való készséget.” In: KARL RAHNER: *Isten: rejtelem*. Egyházfórum, Budapest, 1994, 18.

13 Vö. „A karizmatikus gyógyító gyakorlat nem más, mint modern mágia.” – állapítja meg ellentmondást nem tűrő hangon: ERDÉLYI JUDIT: *Gyógyulás bármi áron?* Ébredés Alapítvány, Pécel, 2004, 16.

14 Vö. RAYMOND A. MOODY: *Élet az élet után*. Ecclesia, h. n., 1983. – E könyv hatására mondhatni egy új kulturális forradalom bontakozott ki, például számos játék- és dokumentumfilm született a halálból visszatért emberek beszámolóai alapján. Ezek az alkotások nem egyszer az Egyház által elítélt ezoterikus, spiritiszta szeánszok világára építenek.

15 Vö. *Redemptoris missio*. 1.: „Az Üdvözítő missziója, amelyet az Egyházra bízott, még nagyon messze van beteljesedésétől. Az eljövetele utáni második évezred fordulóján, az egyetemes emberiséget tekintve, ez a küldetés még csak a kezdeténél tart és arra kötelez minket, hogy állítsuk minden erőnket a szolgálatába.”

16 Lásd 1.3. fejezet.

Sok-sok elméleti és gyakorlati kérdés tartozhat a kidolgozásra váró halottfeltámasztás-teológia területére, amelyeket szükséges lenne részletesen kibontani.¹⁷ Ezek megválaszolása nemcsak hogy meghaladná e dolgozat kereteit, hanem túl messze vinne a jelenleg tárgyalt központi kérdésemtől. Azonban van még egy kérdés, amely az eddigi gondolatvezetést követve és azt elfogadva önkéntelenül is felmerül: *Miért támasszunk fel halottakat? Milyen okból és milyen célból kezdjük bele ebbe a "kockázatos" vállalkozásba?* Banális lenne egy olyan válasz, amely egyszerűen visszautalna magára a parancsra: azért támasszunk fel halottakat, mert Jézus ezt mondta. Miért mondta ezt Jézus? Miért támasztott fel halottakat? Ezekre a kérdésekre is jó eséllyel kereshetjük a választ annak fényében, amit a Katolikus Egyház Katekizmusa ezzel kapcsolatban kijelentett:

Jézus a föltámadásba vetett hitet összekapcsolja saját személyével: 'Én vagyok a föltámadás és az élet' (Jn 11,25). Maga Jézus fogja föltámasztani az utolsó napon azokat, akik Benne hittek, (vö. Jn 5,24–25; 6,40) s akik ették az Ő testét és itták az Ő véréét. (vö. Jn 6,54) Ennek már most jelét és zálogát adja azzal, hogy *néhány halottnak visszaadja az életet*, (vö. Mk 5,21–43; Lk 7,11–17; Jn 11) *így jövendölvén a föltámadását* [kiemelés Cs. P. M], bár az más létrendbe tartozik. Erről a teljesen egyedülálló eseményről úgy beszél, mint Jónás jeleről (vö. Mt 12,39), mint a Templom jeleről: (vö. Jn 2,19–22) megjövendőli föltámadását a megölése utáni harmadnapon. (Mk 10,34) (KEK 994)

Dolgozatom harmadik alapvető kijelentéseként tartom számon a Katekizmusból kiemelt részletet: *Jézus már most néhány halottnak visszaadja az életet*, (vö. Mk 5,21–43; Lk 7,11–17; Jn 11) *így jövendölvén a föltámadását*.¹⁸ A Katekizmus szentírás-értelmezése a halottfeltámasztás-elbeszélések terén lezárja az egzegéták vitáját, mely akörül forgott, hogy Jézus valóban támasztott-e föl halottakat.¹⁹ Mivel a Tanítóhivatal iránymutatása

17 Pl. Ki és hogyan tanítja meg az érdeklődő keresztényeknek a halottfeltámasztás gyakorlatát? Az egyházzajognak kell-e szabályozni a kérdést? Legyen-e a halottfeltámasztásnak liturgikus formája? A halottfeltámasztásokat milyen eljárással fogja kivizsgálni az egyházi hatóság? A feltámasztott emberek hogyan fogják szolgálni az Egyház Krisztusról szóló tanúságtételét? Hogyan segítsük a feltámasztott embereket és feltámasztóikat, hogy tapasztalataik hitelesen és gyümölcsözően épülhessenek be az egyházközösség életébe? – Ehhez hasonló kérdések tárgyalása a missziós parancs többi elemével kapcsolatban teljesen természetes a mai teológiában.

18 Fontos kérdés tehát az, hogy miért támasztott fel halottakat Jézus. De még fontosabb kérdés: Miért támasztotta fel Jézust az Atya? Nyilvánvalóan a halottfeltámasztás-teológia legtagabb keretét ez a kérdés adja. E dolgozatnak azonban nem célja, hogy Jézus feltámadását tárgyalja. Megelégszem azzal, hogy egy vitán felül álló megfogalmazásra utalok: „*Jézus feltámasztása nem pusztán annyit jelent, hogy az Atya véglegesen elfogadta és igazolta Jézust, és felvette az Istennel való élet és szeretet közösségébe. Isten Jézus feltámasztásával és megdicsőítésével elfogadta azt, hogy Jézus másokért élt, és ezzel végleg békét és kiengesztelődést hozott a világnak. Jézusban és Jézus által fordul oda Isten szeretete végérvényesen minden emberhez.*” [kiemelés az eredetiben] WALTER KASPER: *Jézus a Krisztus*. Vigília, Budapest, 1996, 176.

19 Vö. „...meg kell állapítani, hogy a történeti módszer – éppen a teológia és a hit legbensőbb lényegéből

ebben a konkrét kérdésben egyértelmű, ezért sem a szentírási, sem a szentek életében bemutatott halottfeltámasztásokat – néhány utalástól eltekintve – nem fogom jelentős mértékben vizsgálni. A halottfeltámasztási parancs, mint a kinyilatkoztatás része az egyes halottfeltámasztás-elbeszélések elemzése nélkül is releváns módon értelmezhető.

Tehát hitünk szerint a halottfeltámasztás Jézus Krisztus feltámadásáról és a mi feltámadásunkról szóló prófécia. Mint prófécia ki van téve az ellenemondás, az értetlenség, a botrány erejének, de ezzel együtt a hitünk középpontjáról szóló tanúságtétel marad minden korban. A húsvéti hitből fakadó tanúságtétel ereje ad esélyt arra, hogy megválaszoljam ezt a kérdést:

Hogyan támasszuk fel halottakat?...

2. CSODAFELFOGÁSOK AZ EGYES VILÁGKÉPEKBEN

„Csodák pedig nincsenek – tartja a modern gondolkodás, amely a természet tudományos gondolkodás és a szorosan vett okság elve alapján vizsgálja a jelenségeket. Téves úton jár azonban, aki a bibliai csodákat a természettudományos törvények fényében akarja vizsgálni.”²⁰ – írja Benyik György. További hasonló megjegyzésekkel lehet kiegészíteni megállapítását a halottfeltámasztás kapcsán: Téves úton jár, aki a bibliai csodákat a bibliai korba számúzi. Téves úton jár, aki a halottfeltámasztási parancsot a biblikus hit összefüggésén kívül értelmezi. Éppen ezért rendkívül fontos kérdések megválaszolásához érkezünk: *Mit nevez a Biblia csodának? Mit neveznek az egyes korok csodának?*

2.1. *Biblikus világképben*

A csoda az Ószövetségben két alapvető jelenséget egyesít magában: a megszabadulás (vö. MTörv 9,26) és a csodálkozás (vö. Zsolt 119,18) tapasztalatát. Isten megsegíti a szükségét szenvedő embert, megszabadítja gyermekét a szorongatásból. Erre a konkrét ajándéokra és a teremtés egészére az ember hálás csodálkozással tekint.²¹

fakadóan – a teológiai munka nélkülözhetetlen dimenziója, és az is marad. A bibliai hit számára ugyanis lényeges, hogy valóban történeti eseményre vonatkozik. A bibliai hit nem úgy beszél el a történeteket, mint történelem feletti igazságok szimbólumait, hanem azon a történelmen alapszik, amely ennek a földnek talaján ment végbe. Számára a *factum historicum* nem kicserélhető rejtjel, hanem lényegalkotó alap: *Et incarnatus est* – ezekkel a szavakkal azt valljuk meg, hogy elhisszük, Isten tényleg belépett a valóságos történelembe.” JOSEPH RATZINGER, XVI. BENEDEK: *A názáreti Jézus*. Szent István Társulat, Budapest, 2007, 12.

20 BENYIK GYÖRGY (szerk.): *Csoda-elbeszélések*. Szegedi Biblikus Konferencia, JatePress, Szeged, 2000, 6.

21 Vö. CLAUS WESTERMANN: *Az Ószövetség teológiájának vázlatja*. Kálvin, Budapest, 1993, 52–53. GERHARD VON RAD: *Az Ószövetség teológiája*. 1–2. köt. Osiris, Budapest, 2007, I/ 356. II/34. 38. 202.

Azonban az ember nyomorúsága a végső megmentés után kiált az egyes történeti szabadítás-tapasztalatok ellenére is. Ezt a teljes szabadítást ajánlja fel és valósítja meg Isten a názáreti Jézusban. Őbenne elérkezett Isten Országá az evangéliumok tanúsága szerint. Isten kegyelmi esztendejét, a szabadítás idejét jelek és csodák, hatalmas tettek kíséretében hirdeti meg (vö. Lk 4,18–11) ez a konkrét, történeti személy a Római Birodalom egyik provinciájában, Poncius Pilátus idején (vö. Lk 3,1). Erről az emberről, a názáreti Jézusról, akit a történelem egy meghatározott pontján keresztre feszítettek, a római százados szavával azt vallja az Egyház, hogy Isten Fia volt (vö. Mk 15,39).

A csoda tehát az Újszövetségben maga Jézus Krisztus, a szavaiban és tetteiben elérkező Isten Országá, és a megváltás művét beteljesítő feltámadása. Jézus egyes csodái Isten Országát hirdető és megvalósító jelek.²² A János evangélium teológiai koncepciója szerint Jézus utolsó csodatette éppen egy halottfeltámasztás volt, mely a jelek sorában hatékonyan igazolta, hogy ő a feltámadás és az élet (vö. Jn 11).

Jézus megígéri a benne hívőknek a Szentlelket, aki erővel ruházza fel őket (vö. ApCsel 1,8), hogy minden nép előtt tanúi legyenek feltámadásának. A tanítványok a Jézus nevében való hit által hatalmat nyernek (vö. ApCsel 3,16), hogy a legkülönbébb emberi szükséghelyzetekben csodatettekkel hirdessék Isten Fiának örömhírét.

A szentírók koruk és népük szülőttei, Jézus tetteit vagy az apostolok csodáit szubjektív hitük²³ fényénél értelmezik, nem pedig a modern kor spekulatív, természettudományos gondolkodása szerint.

2.2. Racionalista világgépben

Előzményként érdemes egy pillantást vetni a középkori csodafelfogásra, amely elsősorban azért hozott jelentős változást a biblikus csodafogalomhoz képest, mert az arisztotelészi tudományoszmény elterjedése a skolasztikus teológiát is meghatározta. Két hangsúlyos szempont jelenik meg: 1. elsődleges (Isten mint közvetlen ok) és másodlagos okok (egész természeti rend) megkülönböztetése 2. háttérbe szorul, hogy a csodák jelek, és inkább a keresztény tanítást kívülről alátámasztó bizonyítékok lesznek.²⁴

22 Vö. „Jézus csodái által kinyilvánítja, hogy a próféták által előre hirdetett *Ország* elérkezett személyében (Mt 11,4k); ráirányítja a figyelmet önmagára és az általa megtestesített *Ország* örömhírére.” PAUL TERNANT: Csoda. In Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus Teológiai Szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1972, 209.

23 Lásd 1.3.2. fejezet.

24 Vö. „Tamás elsősorban a közvetlen transzcendens isteni okság alapján határozza meg a csodákat: csakis Isten vihet végbe csodát. Akkor beszélünk csodáról, amikor a természet rendjétől eltérően megy végbe valami’ (Sth I 110,4), illetve amikor ’valami az általunk ismert okokon túl, Isten által történik’ (105,7). Ezért pedig ha objektíve valamely csoda ’bizonyító erejű’ is, az ember csak a hit fényébe által lehet bizonyos abban, hogy csodáról van szó, vagyis csak szubjektíve lehet felismerni Isten jelenlétét a jelekben (Sth II-II 1,5 ad 1).” LOTHAR ULRICH: Csoda. In Wolfgang Beinert: *A katolikus dogmatika lexikona*. 88.

A racionalista kritika teljesen jogos ellenválaszt fogalmazott meg az Egyházban évszázadok óta uralkodó skolasztikus csodafogalommal szemben, mely az arisztotelészi filozófia világképének mintájára írta le azt, hogy a világban hogyan működik az isteni cselekvés. A kettős kauzalitás eszméje azonban szembeállította egymással a csodahitet és a természettudományos törekvéseket, így egy olyan versengés jött létre a vallás és a tudomány között, amely mindkettőnek maradandó károkat okozott.²⁵

A csodák újkori, racionalista kritikája két filozófus nevéhez kötődik: Baruch de Spinoza (1632–1677) és David Hume (1711–1776). Az ő gondolataik lényegesen meghatározták a 18-19. századig szinte a teljes bibliakritikát, de a csodák szemléletét mindenképpen.²⁶ E két gondolkodó szembefordul a skolasztikus csodafelfogással, mely a biblikus csodafogalomhoz képest redukciós természetű, ennél fogva mintegy belső szükségszerűséggel létrehívta ellenpontját: „Mert az, ami a természet ellen van, az ellenkezik az ésszel, ami pedig ellenkezik az ésszel, az értelmetlen és ezért elvetendő.”²⁷ Spinozának ez az értelmezése teljesen logikus reakció az arisztotelészi tudományeszményre építő skolasztikus csodafelfogással szemben.

A felvilágosodás hatására gyökeret vert egy olyan csodafelfogás, amely úgy tűnik, egyaránt a hívőkre és a nem-hívőkre is „időtálló” hatást gyakorolt. A racionalista világképben élő ember bizonyítékot keres a csodában, hogy hinni tudjon. Bizonyítékot azonban éppen azért nem talál, mert megismerési mechanizmusa akadályozza. Megismerésében eleve olyan előfeltevéssel közeledik a csodához, amely kizárja a biblikus csodafogalom lényegének megértését. David Hume reflektált formában adja elő azt, ahogyan a modern ember közeledik a csodához. Hiába azonban a reflexió, hiszen értelmezése körben forog (circulus vitiosus):

25 Vö. „Mi az, ami elfogadhatatlan a skolasztikus csodafogalomban?” – Weissmahr ezzel a kérdéssel vezeti be elemzését. WEISSMAHR BÉLA, *Filozófiai és fundamentális-teológiai megfontolások a csoda problémájához*, in Benyik György (szerk.): *Csoda-elbeszélések*. 178–180.

26 „Ez a kritikus Biblia-értelmezés ahhoz vezetett, hogy a XVIII. század végére, a XIX. század elejére az összes csoda racionalista magyarázatot kapott. Mivel a csodák úgy, ahogyan a Bibliában szerepelnek, a felvilágosult felfogás szerint ellentétben állnak a természeti törvényekkel, és illetéknéppen megtörténtük lehetetlen, a bibliai beszámolókat másként kellett magyarázni: például bizonyos gyógyítási praktikákra vagy színlelésekre kellett visszavezetni (...). Ezek a racionalista magyarázatok azonban rövidesen már felvilágosult elmék legtöbbször szemében sem feleltek meg a szövegeknek. Ennek következtében közülük sokan hajlottak arra, hogy a csoda-történeteket – D. F. Strauss (1808–1874) szóhasználatának megfelelően – ’mítoszként’, tehát olyan irodalmi művekként értelmezzék, amelyek az antik mítoszokhoz hasonlóan, egy eszme láttató kifejezései.” JACOB KREMER: Jézus gyógyításai az újabb értelmezések szerint. In Benyik György (szerk.): *Csoda-elbeszélések*. 52.

27 *Tractatus theologico-politicus*. Hamburg 1965, 125., idézi: WEISSMAHR BÉLA: *Filozófiai és fundamentális-teológiai megfontolások*. 174.

Nincsen olyan tanúskodás, mely elégséges lenne ahhoz, hogy megállapítsunk egy csodát. Ehhez ugyanis olyanfajta tanúságtételre lenne szükség, melynek téves volta csodálatosabbnak kellene lennie annál az eseménynél, melynek megállapítására törekszik. ... Ha valaki nekem arról számol be, hogy látta, amint egy halott életre kel, akkor rögtön felteszem magamnak a kérdést, mi a valószínűbb: az-e, hogy a beszélő valótlant állít, illetve hogy őt rászedték, vagy pedig hogy az általa előadott esemény tényleg megtörtént. Egybevetem az egyik csodát a másikkal, és aszerint, hogy melyik mutatkozik nagyobbak, elvetem a nagyobb csodát. Csak abban az esetben, ha tanúskodásának téves volta csodálatosabb lenne, mint az, amit állít, de csakis akkor tarthat igényt arra, hogy igazat adjak neki.²⁸

A racionalista világkép rejtett előfeltevései (pl.: „rögtön felteszem magamnak a kérdést: mi a valószínűbb”) tehát nemcsak a „hitlent”, hanem a „hívót” is meghatározzák, hiszen közös kultúra, nevelés, vallásosság égisze alatt formálódott gondolkodásuk. A racionalista szemlélettel kapcsolatban jegyzi meg Weissmahr:

Azáltal, hogy Descartes (1596–1650) az én önbizonyosságában jelölte meg a filozófiai kiindulás bizonyosságát, eddig nem ismert mértékben az egyéni tudatot tette meg minden igaz ismeret mércéjének, sőt azt kell mondani, hogy végeredményben minden bizonyosságot kizárólag a megismerő tudatra vezetett vissza. A szubjektivitásnak az újkorra jellemző filozófiai rendszerei ebből a karteziánus állásfoglalásból következnek. Minden bizonyosság forrása a tárggyal szembenálló, attól különböző alany.²⁹

A csodával szemben állva, attól függetlenül létező alany a biblikus világkép számára teljesen elképzelhetetlen. Bultmann és mások „egzisztenciális interpretációja” végül is témám összefüggésében nem más, mint a biblikus csodaszemlélet újkori megfogalmazásának kísérlete.

A biblikus csodafogalom lényegének elsajátítása nyilvánvalóan nem történhet meg anélkül, hogy végig ne járnánk a kialakult megértési utat. Nem lehetséges a szellemtörténeti ugrás, a biblikus csodafogalom kritikátlan átültetése korunk gondolkodásába. Ez a hermeneutika alaptétele is egyben.

2.3. Az I. Vatikáni Zsinat reflexiója

A katolikus Egyház mérvadó teológusainak többsége a Tanítóhivatal hatására a 19. században mereven ragaszkodott a már tarthatatlanná vált skolasztikus csodafogalomhoz. Az 1858-as lourdes-i jelenések és az azt követő csodák vizsgálata újra

28 David Hume: Über das Wunder. In uő: *Eine Untersuchung über den menschlichen Verstand*. k. n., Leipzig, 1907, 135. Köv; idézi WEISSMAHR BÉLA: *Filozófiai és fundamentális-teológiai megfontolások*. 174.

29 WEISSMAHR BÉLA: *Bevezetés az ismeretelméletbe*. 25.

kiélezte a skolasztikus csodafogalom és a racionalista kritika évszázadokra visszanyúló ellentétét. Lourdes után ráadásul egy olyan szerencsétlen tendencia mutatkozott, hogy tudatosan olyan orvosokat kértek fel a csodás gyógyulások kivizsgálására, akik ateistának vallották magukat. Így kialakult a *racionalista orvostudomány kontra természetfeletti csoda* beszédmód.³⁰ A felvilágosodására oly büszke Európa nehezen fogadta el a csodák reneszánszát, amikor sorra történtek a jelenések, különböző helyeken tömegmozgalmak jöttek létre a csodák hatására. De a „csodahit pártján álló hívők” világnézete olykor semmivel sem volt megalapozottabb, mint az „ész pártján álló hitetlenek” álláspontja. Ebben a helyzetben igazán időszerű volt a hit és ész viszonyának korhoz illő teológiai reflexiója.

Az I. Vatikáni Zsinat (1869–1870) püspökei szükségét érezték annak, hogy a „felkavart helyzetben” megnyilatkozzanak. Általában véve a hit és ész viszonyának tárgyalásában előrelépés mutatkozott,³¹ ez azonban a Zsinat csodafogalmára nem gyakorolt döntő hatást.

Az újskolasztikus teológia keretében az I. Vatikáni Zsinat 'a kinyilatkoztatás külső bizonyítékainak' nevezi a csodákat, amelyek 'a Szentlélek belső segítségével' összekapcsolódva képesek igazolni a kinyilatkoztatás hitre méltóságát és a hit ésszerűségét (DH 3009, 3033). A zsinat tévesnek minősíti a csodák alapvető tagadását, kiemeli megismerhetőségük lehetőségét (!) és azt, hogy bizonyíthatják a keresztény hit legitimitását (DH 3034).³²

Nilvánvaló, hogy ez a megfogalmazás („a csoda a kinyilatkoztatás külső bizonyítéka”) – alapvető igazsága mellett – megmaradt a *hit kontra ész* beszédmód keretein belül. A biblikus csodafogalom így újra áldozatul esett a hit és az ész látszólag kibékíthetetlen ellentétének, hiszen megoldatlan maradt a kérdés: *Ha a csoda az értelem ellenében igazolja a hitet, a kinyilatkoztatást, mintegy kívülről, akkor az értelem egyáltalán hogyan képes felismerni, hogy mi történt?*³³ Ez a kérdés ilyen formában maga is a *hit kontra*

30 Vö. „Ha az orvostudomány már semmit sem tehet, akkor jön Isten.” Ezzel csak egy baj van, teljesen logikusan állítható az ellentéte is: „Ha az orvosok nem tudtak segíteni, akkor Isten se tud.”

31 Vö. „Ám, még ha a hit fölötte is van az észnek, a hit és az ész között mégsem lehet ellentét soha; mivel ugyanazon Isten, aki a titkokat kinyilatkoztatja és a hitet szívünkbe önti, az embernek az ész világosságát is megadta; Isten azonban önmagát meg nem tagadhatja; így az igazság sem ellenkezik soha az igazsággal.” *Dei Filius*. 4. fejezet (DH 3017).

32 LOTHAR ULRICH: i. m. 88.

33 Vö. „A kinyilatkoztatástól elszakadt és útját-vesztett ész az a veszély fenyegeti, hogy szem elől téveszti végső célját. A hit, mely nélkülözi az észet, a tapasztalatot és az érzékenységet hangsúlyozza, s abba a veszélybe kerül, hogy többé nincs egyetemes mondanivalója. Tévedés azt gondolni, hogy a gyöngé értelem színe előtt a hitnek nagyobb meggyőző ereje van; épp ellenkezőleg, az a veszély fenyegeti, hogy mítosszá, illetve babonává torzul. Ugyanígy az ész, mely előtt nem áll éret hit, nem kap fölszólítást arra, hogy szemét a lét újdonságára és radikális voltára irányítsa.” II. JÁNOS PÁL: *Fides et ratio* 48. Szent István Társulat, Budapest, 1999, 59–60.

ész beszédmod talaján áll, tehát képtelen kivezetni a teológiai reflexiót az apóriából. A zsinat nem tudott igazán hatékony módon hozzájárulni a teológiai viták folytatásához, inkább csak további 40-50 esztendőre befagyasztotta az egymással logikusan szemben álló nézeteket. A fordulatot elsősorban Weissmahr Béla csodafogalma hozta meg a XX. század második felében, amit a teológusok, filozófusok többsége egyhangúan elfogadott. Ezt jelzi az is, hogy a legújabb dogmatikai, filozófiai kézikönyvek, lexikonok az ő szemléletére hivatkoznak.

A racionalista kritika csodafogalma mind a mai napig szinte korlátlan erővel befolyásolja a hétköznapi gondolkodást, az erre adott egyoldalú, apologetikus válasz pedig általánosan jellemzi a keresztény közvélekedést. A nem-hívók nem hisznek a csodában, mert nem értik – a hívők sok esetben olyan csodát hirdetnek, amit nem is lehet megérteni.

2.4. A transzcendentális teológia világképe és a csodafogalmam

Weissmahr Béla (1929–2005) magyar jezsuita filozófus csodafogalma egyedülálló erővel lép fel a téma szellemtörténeti horizontján. Ezt jelzi, hogy a csodával foglalkozó aktuális publikációk az ő felismeréseit ismétlik. A XX. századi filozófiában gyökeret vert transzcendentális módszer segítségével állapít meg fundamentál-teológiai téziseket a csodával kapcsolatban. Csodafogalma nagyszerű lehetőséget ad ahhoz, hogy a biblikus csodafogalom lényegét elsajátítva, a szisztematikus kifejtés igényével közeledjünk a halottfeltámasztást parancsoló jézusi szó megértéséhez. Weissmahr határozottan rámutat az emberi cselekvés hallatlan jelentőségére:

minél intenzívebben cselekszik Isten a világban, annál inkább megjelenik a világban a teremtmények saját aktivitása, és minél inkább kifejtik a teremtmények saját aktivitásukat, annál tevékenyebb lesz Isten maga is a világban. (...) a csoda és a 'megszokott esemény' között ontológiai struktúrájuk tekintetében nincs alapvető különbség, a csodának mint olyannak a fölismerése úgy történik, hogy az ember a konkrét helyzetben ismeri föl az eseménynek az abszolútra utaló dialógikus jelentését.³⁴

A transzcendentális teológia világképe szerint a csoda Isten és az ember korrelációs cselekvése. Amennyiben Isten cselekszik, annyiban az ember is önálló cselekvő. Amennyiben az ember cselekszik, annyiban Isten is önálló cselekvő. Az egyik a másik tevékenységének intenzitását akkor növelheti, ha a saját aktivitását fokozza. Nyilvánvaló, hogy ezzel nem szimmetrikus viszonyt állítunk, hiszen Isten mindig is a világ egészéhez

34 WEISSMAHR BÉLA: Csoda. In WALTER BRUGGER (szerk.): *Filozófiai lexikon*. Szent István Társulat, Budapest, 2005, 82–83.

viszonyul, míg az ember az adott történeti szituáció által viszonyul Istenhez. „Csak a világ egészének van Istennel szemben kizárólag közvetlen viszonya, minden egyedi létező közvetlen viszonya a világ egésze által egyben közvetített is.”³⁵ A fogalom kulcsa tehát a közvetített közvetlenségben rejlik.

Weissmahr Béla egyetlen körmondatban összegzi a csodával kapcsolatos eszmefuttatását:

A csoda egy nagymértékben rendkívüli, a világon belüli lehetőségre vonatkozó előzetes felfogásunkat megtapasztalható tényként adott volta miatt alapvető kritikának alávető és egyben egzisztenciális jelentőséggel rendelkező esemény, mely által a transzcendens Isten a teremtménynek az új és előre nem látható valóság előidézésére képes erői által, azaz világimmanensen tevékenykedve meglepő módon evilági üdvösséget, illetve szorongatott helyzetből menekülést ajándékoz az embernek, hogy ezáltal személyes és feltétlen üdvösségre irányuló szeretetét érzékelhető jel által nyilvánítsa ki a világban.³⁶

Ebben a csodaszemléletben mind Isten, mind az ember szerepe elnyeri a maga méltóságát. Teológiai megfogalmazása ez annak a tapasztalatnak, amit Izrael népe így fejezett ki: „Ti magatok láttátok, mit műveltem az egyiptomiakkal, és hogyan hordoztalak titeket sasszárnyakon, amíg idehóztalak titeket magamhoz.” (Kiv 19,4) Tehát Isten feltétlen szeretetében, az ember bármiféle önmegváltási képessége nélkül, hordozza az embert és cselekszik érte és vele a történelemben. Azonban egyoldalú lenne az isteni cselekvés ábrázolása a szentíró részéről, ha az emberi szabadság és cselekvés méltóságát automatizmussá alacsonyítaná le, ha passzivitásba dermedtené a teremtmény autonómiáját. Éppen ezért fogalmazzák meg a teremtmény aktív közreműködésének gondolatát is: „Vigyázz, hogy minden csodát, amelyet a kezedbe adtam, véghezvíggy a fáraó előtt!” (Kiv 4,21) Tehát Mózesnek, Isten szolgájának kezébe van letéve a szabadulás esélye.³⁷ Neki kell Isten csodáit önálló alanyként megtennie, fel kell mutatnia a világ előtt az élő Istent saját, „átistenített” és mégis egészen emberi cselekvése által.

35 WEISSMAHR BÉLA: *Filozófiai és fundamentális-teológiai megfontolások*. 180.

36 Uo. 185.

37 Az ember cselekvő aktivitásának (éppígy természetesen Isten cselekvő aktivitásának is) hallatlan erőit kölcsönöz Mózes és az Úr párbeszédében (Kiv 32,7–14) feltáruló dinamika, amikor az Úr haragjától megmenti a népet Mózes közbenjáró imája. Egészen meglepő, hogy az Úr azt mondja Mózesnek: „Menj le hamar, mert vétkezett néped, amelyet kihoztál Egyiptom földjéről!” (7. v.) A Szentírásban mindig azt olvashatjuk, hogy Isten hozta ki a saját népet Egyiptomból (vö. 1Kir 8,53; Jer 32,21; Dán 9,15), itt pedig ennek tökéletesen az „ellenkezőjét” látjuk. Nem Isten népe, hanem Mózes népe, nem Isten hozta ki őket Egyiptomból, hanem Mózes. Különös hangsúlyt ad ennek az igazságnak az, hogy a szentíró olyan narrációt alkalmaz, melyben a mondatot kifejezetten az Úr Mózeshez intézett szavaként fogalmazza meg.

Amit Izrael népe felismert történelme során, azt Isten új népe, az Egyház is magától értetődő igazságként fogadta el. Ezért a jézusi vagy az apostoli csoda-elbeszélésekben megmutatkozó isteni és emberi cselekvés egymásra hangoltsága, korrelációs egysége számunkra is megfelelő megértési teret biztosít a biblikus csodafogalom mai elsajátításához.

A transzcendentális teológia csodafelfogásával meglátásom szerint lényegileg harmonizáló sajátos csodafogalmam egyes tézisei ilyen formát öltenek:

1. *A csoda Isten és ember közös cselekvésének, együttműködésének gyümölcse az evangélium hirdetése során.*³⁸

2. *A jelek és a csodák, a hatalmi tettek Isten országának növekedését természetes könnyedséggel kísérik, szinte magától értetődő módon, mint ahogy a kovász megkeleszti a tésztát – feltéve, ha beleteszik, akkor viszont rögtön elkezd működését.*

3. *Akkor történhetnek csodák, ha az ember világnézeti határait átlépi, és bátran mer cselekedni a neki adott hatalom tekintélyével. Ebben a cselekvésben a hitben formált emberi akaratnak döntő szerepe van: az tesz csodát, aki csak akar, akkor, amikor csak akar, és úgy, ahogy csak akar.*

4. *Csodák akkor történnek, ha az emberek nem félnek saját akaratukban fölfedezni Isten akaratát.*³⁹

5. *A csoda az Igére szabadon válaszoló hívő hallgatás tette.*⁴⁰ *A hívő hallgatás, mely maga is a hirdetett Ige gyümölcse, következménye és befogadó közege,*⁴¹ *nem más, mint a kegyelemre való felkészülés szabad cselekvése.*⁴²

38 Vö. Mk 16,20: „Azok pedig elmentek és hirdették az igét mindenütt. Az Úr velük együtt munkálkodott, s a tanítást az azt kísérő csodajelekkel megerősítette.”

39 Vö. Lk 18,40–43: „Jézus megállt, és megparancsolta, hogy vezessék őt hozzá. Amikor odaért, megkérdezte tőle: »Mit akarsz, mit cselekedjem veled?« Az így szólt: »Uram! Hogy lássak!« Jézus azt mondta neki: »Láss! A hited megmentett téged.« Azonnal látott is, és követte őt, Istent magasztalva.” [kiemelések – Cs. P. M.]

40 Vö. ApCsel 14,7–10: „Mindenütt hirdették az evangéliumot. Volt Lisztrában egy bénalábú ember, aki születésétől fogva sánta volt, és sohasem tudott járni. Hallgatta Pált, amikor beszélt. Pál rátekintett, s mivel látta, hogy hisz a gyógyulásában, fennhangon azt mondta: »Állj fel egyenesen, a lábaidra!« Az felugrott és járkált.” [kiemelések – Cs. P. M.]

41 Vö. Gal 3,2–5: „Csak azt akarom tőletek megtudni: a törvény cselekedetei alapján kaptátok-e meg a Lelket, vagy az igehirdetés hívő hallgatása által? Ennyire oktalanok vagytok? Amit a Lélekkel kezdtetek, most a tesszel fejezitek be? Hiába éltetek át oly sok mindent? Akkor bizony hiába! Aki tehát a Lelket adja nektek és csodákat művel köztetek, a törvény cselekedetei, vagy az igehirdetés hívő hallgatása alapján teszi-e ezt?”

42 Természetesen meg kell különböztetni a megigazulás kegyelmére, mint *alapkegyelemre* való felkészülést és a már megigazult/megváltott ember felkészülését arra a kegyelemre, amely hívő életében folyamatosan hívja, előrendíti. A megkülönböztetéssel együtt nyilvánvalóan alapvető egység van a két

6. A csoda a kegyelem és szabadság egymást kölcsönösen kiegészítő egységének megnyilvánulása. A csoda csak Isten és ember együttes cselekvésének kölcsönös függésében jelenhet meg.⁴³

7. Csoda akkor történik, ha van legalább egy ember, aki hittel akarja. Ekkor a csodavárás akarata a személyes vágyakozás által átalakul a csodához szükséges aktív, emberi cselekedetté.⁴⁴

Ehhez a csodafogalomhoz jutottam el eddigi teológiai reflexióm során, a továbbiakban pedig ezt a fogalmat egy gyakorlati kérdés által fogom pontosabban kibontani.

3. HOGYAN VALÓSÍTHATJUK MEG JÉZUS HALOTTFELTÁMASZTÁSI PARANCSÁT?

Weissmahr csodafogalmának szinte minden mondata⁴⁵ rögtön összefüggésbe hozható dolgozatom legfőbb kérdésével: *Hogyan támasszuk fel halottakat?* A halottfeltámasztás csodája – mint a teremtett világ egyik eseménye – struktúrájában nem mutat lényegi különbséget a világ más, megszokott eseményeivel szemben. Mit is jelent ez? Azt, hogy a halottfeltámasztás objektíve szemlélve egy egyszerű emberi cselekedet. Az ember ereje cselekvésben és szóban mutatkozik meg, mindezek részei a teremtés ember által megérthető összefüggéseinek. A többi csoda-elbeszéléshez hasonlóan analizálható a halottfeltámasztás is: három látható elem feltétlenül szükséges: 1. A csodatevő ember hite, a belőle kiáradó erő. 2. Konkrét cselekvés: halott megérintése, ráborulás.

felkészülés között, melyet egyszerű következtetéssel világosan fel lehet fejteni. Isten keresése ad egységet a ráतालálás előtti és utáni keresés között. Vö. „A Biblia szerint a megigazulásra való előkészület nem más, mint Isten keresése, a szív készsége, az egész szív megtérése, alapvető döntés. A megigazulásra való előkészületet a kegyelem és a szabadság kapcsolatának összefüggésében kell elgondolnunk. Isten kegyelme minden kegyelmi eseménynek abszolút forrása és kezdeményezője, mégis biztosítja az emberi szabadság önálló cselekvését.” GEORG KRAUS: *Kegyelemre való felkészülés*. In Wolfgang Beinert: *A katolikus dogmatika lexikona*. 361.

43 Vö. Lk 5,4–6: „Amikor (Jézus) befejezte beszédét, ezt mondta Simonnak: »Evezze a mélyre, és vessétek ki hálóitokat a halfogáshoz!« Simon ezt felelte neki: »Mester! Egész éjszaka fáradoztunk, és semmit sem fogtunk. A te szavadra azonban kivetem a hálót.« És **miután ezt megtette**, a halaknak oly bő sokaságát fogták ki, hogy szakadozott a hálójuk.” [kiemelések – Cs. P. M.]

44 Vö. Mk 5,25–34: „Egy asszony (...) amint Jézusról hallott, hátulról odament a tömegben és megérintette a ruháját. **Azt gondolta: »Ha csak a ruháját érintem is, meggyógyulok.**« Valóban mindjárt megszűnt a vérfolyása, és érezte testében, hogy meggyógyult betegségétől.” [kiemelések – Cs. P. M.]

45 Vö. „minél intenzívebben cselekszik Isten a világban, annál inkább megjelenik a világban a teremtmények saját aktivitása, és minél inkább kifejtik a teremtmények saját aktivitásukat, annál tevékenyebb lesz Isten maga is a világban. [...] a csoda és a 'megszokott esemény' között ontológiai struktúrájuk tekintetében nincs alapvető különbség, a csodának mint olyannak a fölismerése úgy történik, hogy az ember a konkrét helyzetben ismeri föl az eseménynek az abszolútra utaló dialógikus jelentését.” WEISSMAHR BÉLA: *Csoda*. 83.

3. A kimondott szó, cselekvő ige: a csodatevő parancsot ad a halottnak, „Kelj fel!”, vagy más hasonló formulát használ.⁴⁶

A Jézus által használt kép (Mk 5,39; Lk 8,52; Jn 11,11) – egy alvó ember felébresztése –, tökéletesen kifejezi azt, hogy az evangélium szerint Jézus oldaláról nézve (!) nincs abszolút, lényegi különbség az emberek, hétköznapi, megszokott cselekedete (pl. amikor egy apa reggel felébreszti a gyermekét) és aközött, hogy Jézus felébreszti a kislányt, a naimi ifjút vagy Lázárt a halál álmából.⁴⁷ Ezzel az abszolút értelemben vett rendkívüliség⁴⁸ fogalmát végleg kizárhatjuk a halottfeltámasztással kapcsolatban világnézetünkéből.

Következtetésem mintájára felhozható egy ellenvetés: az ilyen jézusi allegóriát (a halott Jézus számára „csak” alvó) nem lehet-e kiterjeszteni Jézus halottfeltámasztási parancsára is (a halottfeltámasztás Jézus számára „csak” vigasztalás), miszerint az valójában nem a „szó szerint” halottakra vonatkozik, hanem a „lelki halottakra”, akik bezárulnak Isten előtt, mint ahogy egy alvó ember is kizárja a külvilágot. Ennek az allegorikus értelmezésnek az érvényességét igazolja a gazdag egyháztörténelmi hagyomány, azonban szinte kizárólagos hermeneutikai kiindulóponttá válik a történet-kritikai módszer szélsőséges képviselői⁴⁹ számára, akik a halottfeltámasztások

46 Vö. TARJÁNYI BÉLA: *Csodák*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 1995, 51.

47 Vö. νεκρος (nekrosz) a nekruzsz (holttest) alapszóból; halott (szó szerint vagy átvitt értelemben; főnévként is).

εγειρω (egeiró) („összeszedi a képességeit” alapján); felébred, felébreszt (tárgyas vagy tárgyatlan igeként), azaz felkelt (szó szerint: alvásból, ülésből vagy fekvésből, betegségből, halálból; illetve átvitt értelemben: a homályból, mozdulatlanságból, romokból, nem létezésből): felébred, felébreszt, (fel-)emel, (ismét) felkelt, felnevel, felépít, keletkezik, (ismét) felkel, áll, felvesz.

νεκρους εγειρετε (nekruzsz egeirete) – támasszatok föl halottakat (Mt 10,8) a halottakat támasszatok fel (Mt 10,8 – Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Szent István Társulat, Budapest, 2008.) halottakat életre keltsetek (Mt 10,8 – Csia);

παις εγειρου (paisz egeiru) – Kislány, kelj föl! (Lk 8,54)

νεανισκε σοι λεγω εγερθητι (neaniszke szoio legó egerthéti) – Ifjú! Mondom neked: kelj föl! (Lk 7,14)

48 A halottfeltámasztást rendkívülinek bélyegző, és ezáltal annak megértésétől önmagát elválasztó közvélekedés így hangzik: *A halottfeltámasztás olyan ritka, rendkívüli dolog, hogy csak a szentek képesek rá. Misztikus jelenség, különleges, csodatevő karizma kell hozzá, ami egy egyszerű, templomba járó hívőnek biztos nem adatik meg, tehát nem is érdemes ezzel túl sokat foglalkozni.*

49 Minden bizonnyal Weissmahr Béla szerint Ernst Tröltsch ilyen értelemben is a történet-kritikai módszer szélsőséges képviselője. Lásd: WEISSMAHR BÉLA: *Filozófiai és fundamentális-teológiai megfontolások*. 174. Ehhez a kérdéshez továbbá: „Több mai egzegéta, aki elfogadja a gyógyítások történetiségét, a legendák körébe utalja a halottfeltámasztásokat és a természeti csodákat. Azonban erre a különböztetésre tárgyi érvet nem tud felhozni. Különben ha Jézus feltámasztásának (és a Feltámasztott megjelenéseinek) valóságát elfogadjuk, Jézus halottfeltámasztásai éppen ezt a csodát készítik elő. [...] Minthogy semmi történetkritikai alapja sincs annak, hogy a természeti csodák valóságát megkérdőjelezzük, azt gyanítjuk, hogy egyes egzegéták többé-kevésbé tudatos filozófiai előítéletek miatt utalják őket a legendák körébe.” KERESZTY RÓKUS: *Jézus Krisztus*. Szent István Társulat, Budapest, 1995, 86. Valamint: „A csodák annak a jelei és részbeni megvalósulásai voltak, ami majd Isten országában jön el a maga teljességében. Azok a kommentátorok,

történetiségének kétségbevonására használják fel ezt az interpretációs lehetőséget. Erre az ellenvetésre tehát dolgozatom harmadik alapvető megállapítása a válasz – *Jézus már most néhány halottnak visszaadja az életet*, (vö. Mk 5,21–43; Lk 7,11–17; Jn 11) *így jövendölvén a föltámadását* –, amely a Tanítóhivatal jelenleg érvényes szentírás-értelmezése a halottfeltámasztás-elbeszélések kapcsán (vö. KEK 994). Ez az interpretáció a halottfeltámasztási parancsra nézve is iránymutató szerepet tölt be – nyilván azok számára, akik sajátjuknak tekintik a Tanítóhivatal megnyilatkozását halottfeltámasztás-elbeszélések terén.

Tehát a halottfeltámasztási parancs *valóban* a halottak feltámasztására irányul. Jézus nemcsak földi működése idején, nemcsak 2000 évvel ezelőtt az apostolok „keze által” (vö. ApCsel 14,3), hanem *már most* (az Egyház mindenkori jelenében) néhány halottnak visszaadja az életet, így jövendölvén a föltámadását és a mi föltámadásunkat az utolsó napon. Természetesen Jézus föltámadása és a mi föltámadásunk más létrendben történik, mint a halottfeltámasztás csodája (vö. KEK 994), azonban a két létrend között belső összefüggés van. Ezt a belső egységet a prófécia titka tárja fel, hiszen a halottfeltámasztás csodája a jánosi teológia koncepciója szerint is az utolsó jel, amely már elővételezi az egyetlen és legteljesebb jelet: Jézus Krisztus halálból való feltámadását.⁵⁰ A halottfeltámasztás csodája tehát Jézusról szóló prófécia, mert ő a feltámadás és az élet (Jn 11,25).

Weissmahr csodafogalmához visszatérve: a konkrét élethelyzet (halálhír vétele, halott látványa, stb.) az abszolútra utaló dialogikus jelentéssel rendelkezik. A halottfeltámasztásra indító szót nem várhatjuk az élet eseményszerűségétől jelentősen eltérő, „különleges isteni jelként” – azt nem is értenénk meg –, hanem az élethelyzet összefüggésében *nekünk/nekem* kell meghallanunk/meghallanom azt. Ez a meghallás a teremtmény aktivitásán, vagyis az ember felkészültségén áll vagy bukik. Az a kérdés tehát, hogy a teremtmény hogyan növelje aktivitását azzal a céllal, hogy Isten intenzívebben cselekedhessen a világban, vagyis jelenlegi szubjektív hitükhöz

akik mindezt elfogadják, mégis gyakran pszichológiai ráhatásként próbálják értelmezni az ördögüzéseket és a gyógyításokat, míg az ezeknél kezelhetetlenebb természeti csodákat elutasítják. Az effajta megítélés nem történeti exegézisen alapul, hanem filozófiai feltevésen arról, mit tehet, és mit nem tehet Isten ebben a világban – s ez afféle előfeltevés, amelyet ritkán indokolnak meg szigorú logikával. Ehelyett hivatkoznak a 'modern emberre', aki gyanúsán hasonlít a XVIII. sz-i felvilágosodás emberére.” JOHN P. MEIER: Jézus. In Thorday Attila (szerk.): *Jeromos Bibliakommentár*. III. köt. *Biblikus tanulmányok*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2003, 453–471, 460.

50 Vö. Az elbeszélés „... nemcsak Lázárról szól, aki életre fog kelni, hanem felidéri a győzedelmesen feltámadó Úr alakját és mindazokét is, akik vele együtt feltámadnak, mert hisznek benne (vö. 11,25). A 4. vers tehát Lázár feltámasztását összekapcsolja az üdvözítő szenvedéssel és Jézus feltámadásával.” BENEDIKT SCHWANK: *János*. Agapé, Szeged, 2001, 361.

képezt *hogyan tegyük felkészültebbé magunkat a halottfeltámasztásra indító jézusi szó eseményszerű megjelenésére.*⁵¹

Ezt a felkészülést négy szakaszra tagolom: 1. Világképünk feltörése 2. A képzelet kitágítása Isten ígéreteinek elfogadásával 3. A karizma felszítása 4. Várakozás a Szentlélek indítására. – A halottfeltámasztás tulajdonképpen megvalósulása ezen a felkészülésen múlik, a felkészülés már elővételezi a reális jövőt. Ez a felkészülés nem más, mint tudatos bekapcsolódás Jézusnak a halottfeltámasztást is tartalmazó küldetésébe (vö. Lk 7,22), amely „eleve arra irányult, hogy olyan munkatársakat keressen maga mellé, akik missziójában felelősen közreműködnek.”⁵² A halottfeltámasztásra irányuló konkrét és tudatos felkészülést meg kell, hogy előzze a halottfeltámasztáshoz szükséges hit lényegének teológiai reflexiója. Ezek után, ha a felkészülés egyes mozzanatait végigjárjuk, mintegy bensőleg átéljük, már csak egy dolog maradt hátra: a cselekvés itt és most.

3.1. A halottfeltámasztáshoz szükséges hit lényege

Kérdésfeltevésem megközelítésében előrebocsátottam, hogy teológiai reflexióm tárgyát képezi a halottfeltámasztáshoz elvileg szükséges hit formája is. A halottfeltámasztás, mint a csodatevés sajátos megnyilvánulása minden kétséget kizáróan hitből fakadó cselekedet. De milyen hitről van itt szó? Erre a kérdésre keresem a választ elsősorban korunk egyik nagyszerű teológusa, valamint a biblikus teológia segítségével.

3.1.1. Cselekvőerő

„A hit Istentől adományozott cselekvőerő”⁵³ – vallja Hans Urs von Balthasar (1988†). Tőle kölcsönzöm dolgozatom egyik legfontosabb elemét: a hitfogalmat. „Akkor járunk el sikerrel, ha lépésről lépésre követjük az evangéliumot, vagyis pontosan abból indulunk ki, amiből az evangélium kiindul, és mozgását követve oda érkezünk el, ahová az evangélium eljut”⁵⁴ – ezzel az előfeltétellel kezdi Hans Urs von Balthasar a hit és dogma viszonyának tárgyalását. Az „evangélium mozgása” alapján hét szakaszra tagolva mutatja be a keresztény hitet.

1. *Jézus Isten evangéliumát hirdette.* Jézus igehirdetése a Tóra lényegét fejtí ki: a jogot,

51 Vö. Péld 16,1: „Az ember dolga a szív előkészítése, de az Úrtól érkezik a nyelv helyes válasza.”

52 KARL KERTELGE: A hit és csoda Márk evangéliumában. In Benyik György (szerk): *Csoda-elbeszélések*, 48.

53 HANS URS VON BALTHASAR: *A dicsőség felfénylése. Teológiai esztétika*, 1. köt. *Az alak szemlélése*. Sik Sándor, Budapest, 2004, 545.

54 Uo. 542.

a könyörületet és a hűséget. A hegyi beszéd egy új törvényt magyarázat, amely a prófétai szó erejével hívja meg az embert a megtérésre és a szívből – Istennek való maradéktalan önátadásból – fakadó tettekre. „A *pisztisz theou* (Mk 11,22) éppen ezt jelenti: azt, hogy az ember merészen és bizalommal abszolút elsőbbséget biztosít az isteni cselekvésnek és irányításnak, [...] az, amit Jézus követel, nem olyasmi, amit az ember nem érthetne meg.”⁵⁵

Tehát ha Jézus csodatevést is parancsolt a misszióba induló apostolainak, az egyházi igehirdetés által pedig a mai apostoloknak is, akkor egészen biztosan képesnek kell lennie az embernek arra, hogy megértse a halottfeltámasztási parancsot.

2. *Jézus feladata, hogy bevezesse az embert a hitbe.* Ez a szakasz különösen lényeges csodafogalmam több tézisének megalapozásához. A csodatevésben a *hitben formált emberi akaratnak döntő szerepe van: az tesz csodát, aki csak akar, akkor, amikor csak akar, és úgy, ahogy csak akar.* Milyen is az a hit, amelynek meg kell formálnia a csodatevéshez szükséges akaratot? Balthasar úgy látja, hogy Jézus

különös kapcsolatot – már-már azonosságot feltételez a valódi, teljes hit és Isten mindenhatósága között. Abban, aki hézagatlan bizalmat tud kialakítani Istennel szemben, aki teljes hatalmat enged neki magában, aki engedi, hogy önnön ’semmisségében’ Isten legyen ’minden’, abban megfordulnak az erőviszonyok: hatalmat szerez Isten felett. Isten cselekedhet benne (mert nem állja útját), és ezért ő is cselekedhet Istenben.⁵⁶

Hatalmat szerezni Isten felett – önmagában ez a kifejezés mérhetetlen kevélységet fejezhet ki. Ugyanakkor a helyes összefüggésben éppen ez az állítás tárja fel az ember eredendő és legigazabb célját.

Csodafelfogásom másik alapvető kijelentéséhez is – *csodák akkor történnek, ha az emberek nem félnek saját akaratukban fölfedezni Isten akaratát* – kitűnő értelmezési kerettel járul hozzá az „evangéliumi mozgás” ezen szakasza:

...a hitben Isten és az ember akarata paradox módon azonos (Mt 21,22; Mk 11,23sk.: ’Azért mondom nektek: Higgyétek, hogy mindazt, amit imádkozva kértek, elnyeritek és meglesz nektek’). Az, hogy hite révén az ember minden lehet, nem azt jelenti, hogy a misztika útján

55 Uo. 543.

56 Uo. 543. Hasonlóan, de nem ilyen élesen fogalmaz Joachim Gnilka: „Az igazi hit a hatásait tekintve nagy, de csak akkor lép elő, amikor az egyén a hitben megnyílik Istennek, és ezzel átadja magát neki. Akkor Isten az ember által cselekedhet. [...] Az emberek hitetlensége tehetetlenségre kárhoztatja Istent. [...] Az ember hite Isten hatalmi eszközévé válik, amennyiben általa Isten cselekvése realizálódhat.” JOACHIM GNILKA: Jézus mint a csodás gyógyító – A történelem tanúságtétele. In Benyik György (szerk.): *Csoda-elbeszélések*. 28. Szécsi József szerint Martin Buber is: „... a csoda és a természet ugyanazon dolgoknak két különböző aspektusa. Buber számára az ember hozzáállása lényeges eleme a csodának: ’a csodatétel a mi képességünk az örök kinyilatkoztatás felfogására’.” SZÉCSI JÓZSEF: „Nem minden órában történik csoda...” *Megillá 7b*, A csoda a zsidó irodalomban. In in Benyik György (szerk.): *Csoda-elbeszélések*. 151.

kilobban a léte, hanem pozitív követelmény: isteni cselekvését Isten csak így tudja végbevinni az emberben. Itt tűnik ki, milyen szerepe van a hitnek Jézus csodáiban. A hit nem egyszerűen feltétele a csodáknak (Mk 6,5), hanem egyenesen magának a csodának a mértéke. Jézus rendre meghagyja: legyen neked hited szerint (Mt 8,13; 9,29; 9,22; Mk 2,5; 5,34; 10,52; Lk 5,20; 7,50; 8,48; 17; 19; 18,42; vö. Lk 8,50; ApCsel 14,9). ... itt Jézus igehirdetésének egyik alapvető elemével van dolgunk. (...) az evangélium ugyan nem lényegbeli, de egyértelműen akarati azonosságról beszél, arról, hogy az önátadó szeretet szövődik össze Isten szeretetből fakadó üdvözítő akaratával.⁵⁷

3. *Jézus megjeleníti hitét tanítványainak, így azok megértik, hogy az valóban lehetséges és elsajátítható.* Ebben a szakaszban Balthasar bámulatos egyszerűséggel elemzi azokat az epizódokat (Lk 8,25; Mt 14,29), amikor Jézus saját erejének megmutatásával akarja a tanítványait kimozdítani kétségeikből, kishitűségükből. A megszállott fiú apját (Mk 9,22) is törekszik bevonni cselekvőerejébe:

Amit Jézus megkövetel, azt lehetővé is teszi; segítséget nyújt a 'félemlernek', hogy elszánja magát, és az egész felé rugaszkodjon: 'Hiszek, Uram, segíts hitetlenségemen.' Nem a saját cselekvőerejével pótolja ki az emberi tehetetlenséget – egyáltalán nem! –; cselekvőerejével önálló cselekvésre képesíti a tehetetlen embert. Ez pedig azt is megvilágítja, hogy a hit Isten keyelme: Istentől adományozott cselekvőerő (Mt 16,17; 11,25). ... ő nem csupán követel, hanem cselekedni is tud, és nemcsak cselekszik, de meg is mutatja, hogyan lehetséges a cselekvés, sőt cselekvőerővel ruház fel. Ezért pedig ő vezet el Istenhez.⁵⁸

A hit belső dinamikájának most felvázolt képe magyarázza meg azt is, hogy az apostolok csodatettei és a későbbi korok halottfeltámasztás-elbeszélései miért hasonlítanak Jézus tetteire.⁵⁹ Jézus mutatta meg azt, hogy lehetséges és konkrétan hogyan lehetséges például a halottfeltámasztás is, ezzel pedig máris cselekvőerővel ruházta fel mindazokat, akik őbenne hisznek. Jézus csodáinak formája tehát lényegileg meghatározza mindazok csodáit, akik az Ő nevében tesznek csodát bárhol és bármikor. Egyébként fel lehet tenni azt a kérdést is: A hívők csodatettei mihez hasonlítsanak, ha nem Jézus csodatetteihez?

4. *Jézus, aki mindent meg tud tenni, értem él, szeret engem és megtanít a szeretetre.* A jánosi teológia alapján fejt ki ezt a szakaszt.

...Isten Fiának élete és halála, életének feláldozása a világ életéért [...] János szemében maga

57 HANS URS VON BALTHASAR: i. m. 543–544.

58 Uo. 544–545.

59 Nyilván a történet-kritikai módszer képviselőinek is igaza van a műfajok hagyományteremtő erejével kapcsolatban, de ez az irodalomelméleti megfontolás és az itt kifejtett balthasari hitfogalom más szinten közelít az evangéliumhoz.

az isteni szeretet, amely megtanítja nekünk, hogyan válaszolhatunk rá feltétel nélküli és szeretet hordozta önátadással, s ekképpen hitet fakaszt bennünk. De ez már ott rejtett a szinoptikusoknál is, Jézusnak a vakokhoz intézett kérdésében: »Hiszitek, hogy meg tudom ezt tenni?« Azok ezt válaszolták neki: »Igen, Uram« (Mt 9,28).⁶⁰

A jézusi halottfeltámasztások rendkívül erősen hordozzák a szeretet motívumát (vö. Lk 7,13; Jn 11,5.33–36). Azonban nem lehet eléggé megvilágítani azt a tényt, hogy a keresztény hit szerint értett csodatevés legfőbb oka és célja a szeretet.⁶¹ A csodatevéshez szükséges akarat kiformalódását a hit teszi lehetővé, de ennek a hitnek a forrása egyedül az isteni szeretetre válaszoló önátadás, a feltétel nélküli szeretet.

5. *Amit a magam erejéből nem tudok megtenni, arra Krisztusban képes vagyok.* A páli teológia fontos felismerését is beleilleszti Balthasar a hit „evangéliumi mozgásának” képébe. A *simul iustus et peccator* tanát a hittel kapcsolatban így fogalmazza meg szerzőnk: „...mivel egymagam nem vagyok képes (csak a bűnre), Jézus tesz meg mindent helyettem, s ezért benne elnyerem a megigazolást.”⁶² Majd ezzel állítja szembe az eredeti páli szándékot: „Amit saját erőmből és egymagam nem tudok megtenni, arra Krisztus révén és Krisztusban képes vagyok.”⁶³

Ez a megkülönböztetés jelentősen segíti a csodatevéshez szükséges szubjektív hozzáállásunk megformálását, hiszen a gyakorlatban – ahol egyáltalán számolnak a csodák lehetőségével – láthatóan él egy ilyen viszonyulás a csodatevéshez: *Én túl bűnös vagyok ahhoz, hogy csodát tudjak tenni, majd Jézus vagy a szentek csodát tesznek helyettem is.* Ezzel szemben a páli intenció mintájára ki lehet jelenteni: *A saját erőmből és egymagam nem tudok csodát tenni, de Krisztus révén és Krisztusban képes vagyok a csodatevésre is.*

6. *Az apostolok és utódaik a hit egész struktúráját jó hírként hirdetik.* Ebben a szakaszban az Egyház Krisztus és a hívő közt elfoglalt helyzetét értékeli Balthasar. Azt írja szerzőnk, hogy az apostolok és utódaik „Isten megbízásából és teljhatalommal nem

60 HANS URS VON BALTHASAR: i. m. 546.

61 Ezt megerősíti a Paolai Szent Ferenc (1416–1507) életéből vett halottfeltámasztás-elbeszélés csodatevő „formulája” is: „Amikor pedig egy Domenico Sapio nevű munkást csapott agyon egy kidöntött fenyőfa, Ferenc a holttest mellett térdelve imádkozott, kezét az ég felé emelte, majd felállt és így kiáltott fel: 'A Szeretet nevében kérek, Domenico, kelj fel!' (Ferenc állandóan a *Szeretetet*, a *Caritast* hirdette, a természetfeletti szeretet erényét és Isten egyik nevét.) Domenico a Szeretet nevében felkelt, leverte magáról a port, és miután Ferencnek köszönetet mondott, tovább folytatta munkáját.” ALBERT J. HEBERT: *Lázár; kelj fel!* Ecclesia, Budapest, 1995, 110. – Nem lehet eléggé hangsúlyozni azt a tényt: a Biblia kora óta nemcsak úgy általában történnek néha csodák, hanem konkrétan halottfeltámasztásokat is nyilvántart az Egyház egészen a 20. századig. Erről tanúskodik Hebert nagyszerű gyűjteménye, mely a szerző szerint az Egyház által hivatalosan elfogadott halottfeltámasztásokat mutatja be.

62 HANS URS VON BALTHASAR: i. m. 546.

63 Uo. 546.

saját szavaikat hirdetik, hanem Isten igéjét. [...] Igehirdetésével az egyház arra hívja az embereket, hogy csatlakozzanak hitéhez: kezdetben *általa*, majd *benne* és *vele* (és ennyiben *vele azonosként*) tanúsítsanak hitet.⁶⁴

Hogyan értelmezhető ez a részlet a csodatevés misztériumára nézve? Amikor az első keresztény igehirdetők és a szentírók hitük által az Egyházhoz intézett jézusi szóként ismerték fel a halottfeltámasztás parancsát, akkor ez a parancs nem a saját szavuk volt, hanem Isten igéje, melynek teljesítéshez Isten megbízásából teljhatalmat kaptak.⁶⁵ Ezt a parancsot az Egyháznak a világ végéig jó hírként kell hirdetnie az emberek számára, meg kell hívnia őket arra, hogy tanúskodjanak erről a jézusi parancsról, mint Isten igéjéről.

A Balthasartól idézett 6. szakasz még egy rendkívül fontos megállapításhoz vezetheti el a halottfeltámasztás-teológia kidolgozóját. Amennyiben a mindenkori Egyház a kinyilatkoztatásra támaszkodva a halottfeltámasztási parancsot Isten megbízásából fakadó egyházi tanúságtétel részének ismeri el, annyiban hatályon kívül helyezi a történet-kritikai módszer szélsőséges képviselőjének lehetséges ellenvetését, miszerint a Mt 10,8-ban olvasható missziós parancs „csak” az ősegyház visszavetítése Jézus igehirdetésébe.

7. *A kérügma önmagában eleve dogma.* Szerzőnk szerint a dogmatikai tételek a hit egyetlen alapformájára vezethetők vissza: Jézus Krisztus az Atya egyetlen Fia. Egyetlen dogma létezik, mégpedig az evangélium alapvető alakja. A kérügma és a dogma egyetlen valóság, és mint kinyilatkoztatás nem maga az Írás. Az Írás tanúskodik a kinyilatkoztatásról, mely tanúságot csak az „egyház pneumatikus tekintete” képes kiolvasni. Végül Balthasar a hit lényegét az Írás alapján a „kitartásban, a türelemben, az állhatatosságban, az Istenre irányuló és a végsőkéig kitartó egzisztenciában jelöli meg.”⁶⁶

Tehát a hit és dogma viszonyában világosan bemutatta Balthasar azt, hogy a hit Istentől adományozott cselekvőerő. Teológiája alapján néhány következtetésre is lehetőség nyílt a halottfeltámasztási parancssal kapcsolatban, így a csodatevés misztériumához is közelebb kerülhettünk.

3.1.2. *Karizma, személyes meghívás és választási szabadság*

Balthasar az „evangélium mozgásának” általános összefüggésében helyezte el a hitet,

64 Uo. 547.

65 Vö. 1Tessz 2,13 Szüntelenül hálát adunk Istennek, hogy ti, akik Isten igéjének hirdetését tőlünk hallottátok, azt nem úgy fogadtátok, mint emberek szavát, hanem mint ami az valójában: mint Isten igéjét, amely bennetek is munkálkodik, akik hisztek.

66 HANS ÜRS VON BALTHASAR: i. m. 549.

mint cselekvőerőt. Ezt a hitfogalmat azonban tovább kell bontani ahhoz, hogy még pontosabb választ kapjunk arra a kérdésre: *Milyen hit szükséges a halottfeltámasztáshoz?* Jeruzsálemi Szent Cirill egyik hitmagyarázata így hangzik:

A hitre egyetlen szavunk van, de a jelentése kétféle. A hit első fajtája a hitigazságokkal kapcsolatos: azaz a lélek igenlően elfogad és magáévá tesz valamit, és ez a léleknek üdvösségére szolgál az Úr szavai szerint: *Aki hallja szavamat, és hisz annak, aki küldött, az örökké él; nem esik ítélet alá* (Jn 5, 24). [kiemelések az eredetiben] Ezek is az Úr szavai: *Aki hisz a Fiúban, az nem esik ítélet alá, hanem már át is ment a halálból az életre* (vö. Jn 5, 24). [...] A hit másik fajtája az, amit Krisztustól kegyelmi támogatásként kapunk ajándékba. *Az egyik ugyanis a bölcsesség adományát kapja a Lélektől, a másik a tudás adományát ugyanattól a Lélektől, a harmadik a hitet kapja ugyanabban a Lélekben, vagy pedig a gyógyítás adományát* (1 Kor 12, 8). [...] Ez a Szentlélek által kegyelmi ajándékként nyert hit tehát nemcsak abban áll, hogy hitigazsággal kapcsolatos, hanem abban is, hogy emberfeletti erőt is ad. Akiben megvan ez a hit, és azt mondja ennek a hegynek: *Menj innét oda; akkor az odamegy* (Mt 17, 20). Amikor valaki a hite sugallatára ezt kimondja, és valóban hiszi is, hogy ez megtörténik, és nem kételkedik szívében, akkor megkapja ezt az ajándékot. [...] Erről a hitről mondja a Szentírás: *Ha csak akkora hitetek lesz is, mint a mustármag* (Mt 17, 20). Mert amiként a mustármag méretére nézve bizony kicsi, de roppant erő van benne, és kicsiny az a hely is, ahová elültetik, mégis nagy ágakat növeszt, és amikor megnő, védelmet tud nyújtani a madaraknak, hasonlóképpen a hit is pillanatok alatt nagy dolgokat visz végbe a lélekben. [...] Legyen meg tehát benned az a hit, amellyel te szabadon elfogadod azt, ami Istenre vonatkozik, hogy azután őtőle viszont megkapjad azt a hitet is, amely minden emberi erőnél hatalmasabb.⁶⁷

Kürillosz ezek szerint a hitet kétféle értelemben is használja, az egyik fajta hit „üdvösségre szolgál”, a másik fajta hit „minden emberi erőnél hatalmasabb.” Szerzőnk e második hitfogalommal kapcsolatban Szent Páltól idézi a Lélek adományairól szóló részt (vö. Róm 12,6–8; 1Kor 12,4–11.28–30; Ef 4,11), majd megfogalmazza: az „emberfeletti erőt adó” hitet Krisztustól a Szentlélek által kegyelmi ajándékként nyerhetjük el.⁶⁸ Ezek alapján a Szentléleknek melyik ajándéka hozható összefüggésbe a csodatevéssel, így a

67 JERUZSÁLEMI SZENT KÜRILLOSZ, Hitmagyarázataiból. In *Az imaórák liturgiája*, IV., XXXI. szerda

68 Vö. „...Pál apostol csodatevő hatalma mennyire be van ágyazva Isten átfogó hatalmába, amely a csodatevő emberek közreműködésével nyilvánul meg.” STEFAN SCHREIBER: Pál csodatevőinek jelentősége az Apostolok Cselekedeteiben. In Benyik György (szerk.): *Csoda-elbeszélések*. 126.

halottfeltámasztással is? Minden bizonnyal a *hit* és a *csodatevő hatalom* (1Kor 12,9–10)⁶⁹ – a kettő egysége a *csodatevő hit*.⁷⁰

A Lélek ajándékaival kapcsolatban a kortárs egzegéták általában csak homályos megjegyzéseket tesznek: „az adományok listája nem kimerítő jellegű, és nem lehet pontos meghatározásokat adni. A karizmatikus csoportok által vélelmezett értelmezések jórésze tetszőleges.”⁷¹ A neoskolasztikus Schütz Antal (1953†) is megeleégzik egy kategorizálással – a karizma teremtett, belső, ingyenes és rendkívüli/nem hivatalhoz kötött kegyelem – és azzal a megállapítással:

Jellegükre világot vethet a szentírási és vallástörténeti párhuzamoknak gondos egybevetése. De a legtöbbször pontos mivoltára nézve már Aranyszájú sz. János is tájékozatlan volt, ama közvetlen tapasztalat híján, mely az őskeresztényeknek még oly bőven állt rendelkezésükre (vö. Thom III 111,4). Bizonyos, hogy az Egyház zsöngé fája nem indulhatott volna erősödésnek e csoda jellegű rendkívüli öntözés nélkül.⁷²

Tehát az egzegétákhoz hasonlóan a szisztematikus teológia mértékadó képviselői is tartózkodnak attól, hogy bármelyik karizmatikus adományt mélységében bemutassák.

Ezen a ponton még kissé elidőzve mindenképp hasznos lesz Karl Rahner általános karizmafogalmát gondolatvezetésében elhelyezni:

Karizma (görög, jelentése: kegyelmi adomány). A karizma jelenti [...] a) az Újszövetségben

69 πίστις (pisztsiz) és ενεργήματα δυνάμεων (energémátá dünámeón) – Ez utóbbi szavakat Csia Lajos így fordítja: *hatalomnyilvánulások munkálata*; az *Újdtörténeti Figyelő* szerint: hatóerők működése. Vö. „Az arra való utalás, hogy Jézus gyógyításait a δυνάμις κυρίου (dünámisz küriú – Lk 5,17) tette lehetővé, látszólag azt akarja jelenteni, hogy Jézus ellenfelei is észlelték ezt az 'Erőt'.” ANDREAS LINDEMANN: Jézus és az apostolok mint csodatevők. In Benyik György (szerk.): *Csoda-elbeszélések*. 73.

70 A csodatevő hittel foglalkoznak az alábbi könyvek, melyek a karizmatikus mozgalom felfogását tükrözik és jelenleg nem tartoznak a szisztematikus teológia mértékadó képviselői közé: KENNETH HAGIN: *The Word of Faith*. Kenneth Hagin Evangelistic Association, Tulsa, 1972. JOSIP LONCAR: *Charism of Faith*. Zivo Kamenje, Medugorje, 2007.

71 JEROME MURPHY-O'CONNOR: Első levél a korintusiaknak, in Thorday Attila (szerk.): *Jeromos Bibliakommentár*. 2. köt. *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*. 339–363, 357. Hasonlóan fogalmaz: „A 12,8-10-ben Pál azzal folytatja, hogy jó néhány példát hoz fel a különféle ajándékokra, mielőtt a 12,11-ben elismétli, hogy minden ajándék ugyanazon Lélek megnyilvánulása. A felsorolás nem kimerítő. Hasonló, de nem azonos felsorolást másutt is fellelhetünk (12,28-30; Róm 12,6–8; Ef 4,11). Van, akiből nagy szónok lehet, a másiktól meg nagy tudós vagy tanító. Világos, hogy Pál nem úgy érti, hogy a hit csak ezek közül valamelyikhez szükséges. Mindenki, aki megigazul, a közös hitből részesül. Némelyikükben ez a hit a láthatatlan dolgok látható bizonyítéka (vö.: Zsid 11,1). Másoknál túlnyomórészt az a jel számít, hogy fizikai és lelki betegségeket tudnak gyógyítani. Néhányukban még a természetfeletti cselekedetek képessége is megvan. A felsorolás nem törekszik arra, hogy kommentálja ezen ajándékok megfelelő értékelését.” MARY ANN GETTY: *A Korintusiakhoz írt első és második levél*. Szegedi Bibliakommentár Újszövetség 7., Korda-Bencés, Kecskemét – Pannonhalma, 1994, 62.

72 SCHÜTZ ANTAL: *Dogmatika*. 2. köt. Szent István Társulat, Budapest, 1937, 98–99.

az üdvösséget általában, amellyel Isten nem tartozott az embernek; [...] b) többes számban pedig mind az Újszövetségben, mind a mai teológiai nyelvben Isten Lelkének az egyes hívőre gyakorolt hatásait, amelyeket az ember sohasem képes kikényszeríteni, amelyeket az Egyház hivatalos szervei nem láthatnak előre, amelyeket nem szerezhethünk meg egyszerűen a szentségek vételével, és amelyekre mégis mindig és mindenütt számítani lehet, mivel éppúgy hozzátartoznak az Egyház szükségszerű és maradandó lényegéhez, mint a hivatal és a szentségek. [...] A karizma (az erényekkel ellentétben) arra irányul, hogy láthatóvá és hihetővé tegye az Egyházat mint 'Isten szent népét', és ezzel kiegészíti az egyházi hivatalt annak voltaképpeni feladatában. A karizma megjelenési módja (az apostoli korban elsősorban: bölcsesség, tudás, csodatevő hatalom, a szellemek megkülönböztetésének képessége, kormányzóképeség, a nyelvek adománya, vö. mindenekelőtt 1Kor 12–14) a karizma üdvtörténeti-ekklézológiai lényegéből következőleg előre nem látható; ezért a karizmat mindig újból fel kell fedezni és újból el kell fogadni (DS 3807 és köv.); és itt a karizma valamely megjelenési formájának újszerűsége semmiképpen sem szolgálhat érvként a karizma egyházi volta és a Lélektől való eredete ellen (lásd a középkori szegénységi mozgalmat), hanem e megjelenési forma újszerűségét éppen újszerűségében kell – természetesen gondos vizsgálat után – a Lélek új ösztönzésekként elismerni, minthogy a Lélek így akarja az Egyházat az Egyház mindig új jelenével szembeállítani és azzal bensőségesebben (vagyis differenciáltabban) összekapcsolni.⁷³

Tehát a halottfeltámasztáshoz szükséges csodatevő hit karizmáját sem kaphatjuk meg pusztán a szentségek vételével, nem tartozik közvetlenül az egyházi hivatalhoz,⁷⁴ bár a megítélés tekintetében alá van neki rendelve. Senki sem képes kikényszeríteni a halottfeltámasztást, ugyanakkor mindig és mindenütt számítani lehet rá. Bárki megkaphatja a csodatevő hit karizmáját, amennyiben a Lélek megajándékozza vele és ő maga is akarja.⁷⁵ Az Egyház közösségének (illetve legalább egy tagjának) ezek szerint kötelessége az, hogy nyitottan és készségesen törekedjen a halottfeltámasztási parancs karizmatikus teljesítésére, mindig újból és újból hálásan felfedezve annak jelentőségét és explicit megvalósulási módját.⁷⁶

73 KARL RAHNER: i. m. 369–370.

74 Vö. „...a csodatevő és gyógyító képesség önálló karizma, és nem kimondottan az apostolhoz kötött, így nem áll fönn köztük okozati összefüggés.” – biblikus kommentárookra hivatkozva jegyzi meg STEFAN SCHREIBER. i. m. 135.

75 Vö. „A karizmák a Szentlélek eseményszerű és a szituációtól függő cselekvései és mindig az Istennek való aktuális odaadásban kaphatók meg és használhatóak (vö. Róm 12,1; Mt 7,22).” HERIBERT MÜHLEN: karizma, karizmatikus, in Christian Schütz (szerk.): *A keresztény szellemiség lexikona*. Szent István Társulat, Budapest, 188–189, 188.

76 Vö. „Isten maga építi egyházát, s ehhez Jézus Krisztus által lefektette az alapokat. De az 1Kor 12,4-7 szerint továbbra is benne működnek a kegyelmi adományok (kharizmata), a szolgálatok (diakoniai) és az erőnyilvánulások (energemata). Isten azonban a kegyelmi hatást minden hívőre kiterjeszti, nemcsak a karizmatikus mozgalom tagjaira. Tehát óvakodni kell attól, hogy a karizmákat csak kiváltságos egyéneknek

Rendkívül fontos figyelmet fordítani arra a kérdésre, hogy általában a karizmák, illetve itt konkrétan a csodatevő hit karizmája kinek, milyen módon lehet aktuálisan jelen az életében. *Ki kaphatja meg? Hogyan érkezik a személyes meghívás? Kinek kellene közvetlenül törekedni rá? Ki és hogyan választhatja magának azt az életutat, hogy a csodatevő hit karizmája része legyen keresztény életének?* Ezek a kérdések nyilvánvalóan abból a tényből fakadnak, hogy nem mindenki apostol az Egyházban, nem mindenki próféta, nem mindenki tanító, nem mindenki csodatevő, nincs meg mindenkinek a gyógyítás adománya, nem szól mindenki nyelveken és nem is értelmezi azt mindenki (vö. 1Kor 12,29–30). Sőt, Jakab arra is inti a híveket, hogy ne akarjanak túl sokan tanítók lenni a súlyosabb felelősség, a számadás terhe miatt (vö. Jak 3,1). Ennek mintájára tehát joggal kimondhatjuk: *ne akarjon mindenki csodatevő lenni*. Azonban azt is észre kell venni, hogy Szent Pál azt akarja, hogy mindenki törekedjen a karizmákra (vö. 1Kor 12,31; 14,1.12.39–40), azt is akarja konkrétan, hogy mindenki szóljon nyelveken, azt pedig még inkább akarja, hogy mindenki prófétáljon (vö. 1Kor 14,5). Az Egyház minden karizmát hordoz a maga teljességében, az egyes tagok azonban „csak” a szolgálatukhoz szükséges erővel (dünamisz) rendelkeznek.⁷⁷

Tehát – látszólag – két ellentétes szándék munkálkodik az Egyházban: 1. A Lélek akarata, amely mindenkit elhalmoz Isten feltétlen szeretetével és az abból fakadó bőséges testi-lelki adományokkal (vö. 1Kor 1,4–5; 2Kor 9,8–11; Ef 3,16–21; Gal 5,22–23; Jak 4,5) 2. Az egyházi hivatalban élő józanság lelkülete, amely szerint nem kell mindenkinek tanítani, prófétálni, csodát tenni, vagy éppen halottakat feltámasztani (vö. 1Kor 12,4–11.29–30; Jak 3,1). – Ez a két szándék nem dialektikus, hanem organikus egységben van.⁷⁸ Ebben az egységben mutatkozik meg az egyéni, választási szabadság és a személyes meghívás titka. Jakab intésére visszatérve (Jak 3,1) tehát általános alapelvként felismerhető a keresztény közösség egyik „épülési törvénye”, formálódásának dinamikája: *nem kell mindenkinek tanítónak, prófétának, gyógyítónak, csodatevőnek lenni, de konkrétan bárki akarhat tanító, próféta, gyógyító, csodatevő lenni*.

tulajdonítsuk, hiszen Pál egyszerűen arra utal, hogy a Lélek az adományokat a közösség javára adja. Végeredményben tehát minden hívő karizmatikus, amikor a kegyelmet birtokolja, s mindnyájan arra vannak hivatva, hogy együtt munkálkodjanak az egyház hitének és szeretetének növekedésén.” GÁL FERENC: *A Szentlélek kiáradása*. Szent István Társulat, Budapest, 1986, 129.

77 „... a lelki ajándékokban a Lélek tervszerűen adta mindenkinek az ajándékokat úgy, hogy minden ajándék jelen legyen a gyülekezet életében, amire annak szüksége van. Senki ne birtokoljon túl sok ajándékot a többiek rovására, de senki se legyen, akinek egy ajándék sem jutott volna.” BOLYKI JÁNOS: *A Korinthusiakhoz írt első levél magyarázata*. In *A Szentírás magyarázata. Jubileumi Kommentár* 3. köt. Kálvin, Budapest, 1998, 257–276, 271.

78 Vö. „Az Egyház felépítése nem dialektikus, hanem organikus” – állapítja meg Joseph Ratzinger a karizma és a hivatal kapcsolatáról, idézi: TOMKA FERENC: *Lelkipásztori teológia és az új evangelizáció*. Szent István Társulat, Budapest, 2006, 144.

Nem kell mindenkinek halottakat feltámasztani, de konkrétan bárki akarhat halottakat feltámasztani Jézus parancsa szerint. Ez az egyéni akarat természetesen nem hordoz abszolút bizonyosságot arra nézve, hogy konkrét módon be fog teljesedni, azonban ahhoz éppen elég, hogy a személyes meghívás fogadó közegévé válva, reális lehetőség nyíljon a jelek és csodák megnyilvánulására.

A halottfeltámasztás misztériumának felfedezése során elérkeztünk legfőbb kérdésem konkrét megválaszolásához: *Hogyan támasszunk fel halottakat?* Mivel sem elméleti, sem gyakorlati útmutatásokat nem találtam az ide kapcsolható szakirodalomban, illetve még híjával vagyok a saját tapasztalatoknak, ezért dolgozatom alapvető módszeréhez híven más teológiai témák kidolgozásának mintájára fogom körvonalazni személyes válaszomat.

3.2. Világképünk feltörése

Korunkban a hívő ember szubjektív hitét strukturáló világnézet alapja a racionalista, természettudományos világkép.⁷⁹ Tapasztalatainkat így vagy úgy az egzakt tudományos módszer elvei mentén rendszerezük. Ez a rendszerezés magától értetődően nemcsak a már meglévő tapasztalatainkat határozza meg, hanem jelentősen befolyásolja a lehetséges tapasztalatok körét is. A megismerési és a fogalomalkotási mechanizmusunk automatikusan működik, mindig ugyanúgy vesszük észre a dolgokat. Ez az észrevétel pedig valamilyen előfeltételből fakad, amely meggyőződésként él bennünk. Világképünk feltörése nem más, mint felelős rákérdezés azokra a rejtett előfeltételekre, amelyek a gondolkodásunkat, így lehetséges felismeréseink tágasságát is meghatározzák. Ezt a rákérdezést követheti a világnézeti határ átlépése, amely újrastrukturálja a hívő ember szubjektív hitét, így végül is tágabb tér nyílik a kegyelem befogadásához.

Nem az a cél, hogy gondolkodásunknak ne legyenek előfeltételei, ez teljesen abszurd elképzelés lenne. A világnézeti határ átlépése egy olyan, eddig nem látott, új előfeltétel meggyőződésként való elsajátítása, amely az objektív hitből fakad. Így közeledik egymáshoz az objektív és a szubjektív hit. A halottfeltámasztásra lebontva ezt a „mozgást”: *Az Egyház objektív hite az, hogy hatalmat kapott Urától a halottfeltámasztáshoz. Ebből az objektív hitből az egyes hívő szubjektív hitében olyan mértékben részesül, amennyire ő maga nyitottá válik erre.* Ez a folyamat szerkezetében mindig ugyanaz marad: tapasztalattól tapasztalatig futó, elvileg egyre táguló reflexiós kör.

Érdeemes rákérdezni néhány előfeltételre, melyek az általános keresztény közvélekedésben erőteljesen élnek: *Miért gondolja azt a mai hívő ember – ha egyáltalán*

79 Vö. JOSEF DE VRIES: Világnézet. In Walter Brugger (szerk.): *Filozófiai lexikon*. Szent István Társulat, Budapest, 2005, 484–485. KARL RAHNER: Világnézet. In Karl Rahner – Herbert Vorgrimler: i. m. 792–793.

kérdéses számára a halottfeltámasztási parancs –, hogy annyira ritka a halottfeltámasztás, hogy nem is lehetséges, sőt soha nem is volt az? Miért gondolja azt, hogy ha egyáltalán lehetséges a halottfeltámasztás, akkor is annyira rendkívüli, hogy a megvalósulása meghatározhatatlan, csak a szentek képesek rá, de személyesen ő biztosan nem? Az ebben a szemléletben megjelenő racionális, redukciós logika nemcsak az egyes hívő, hanem a dogmatika évszázadokra visszanyúló problémája is, amely a hétköznapi keresztény közgondolkodást teljesen behálózza.⁸⁰

Ha az ember a megismerési folyamat során nem nyitott az új tapasztalatra, vagyis legalább a rákérdezés idejére nem adja fel a meggyőződés erejével a tudatában élő eddigi előfeltételeit, akkor semmilyen tapasztalat sem képes új ismerettel gazdagítani az életét. Ebben az értelemben a meggyőződés valóban akarati döntés. Senkit sem lehet meggyőzni semmiről, ha egy kicsit sem nyitott a reflexióra, ha nem hagyja, hogy meggyőzzék, vagy legalább elgondolkoztassák. Ez az eleve zárt rendszer természetesen a bibliaértelmezést is befolyásolja: A szemünk láttára megtörténő, a velünk előforduló eseményekhez való hasonlóság a kritika kulcsa. ... Azon eseményeknek, melyeket a kritika megtörténtként elismerhet és meghagyhat, a valószínűségét az jelzi, hogy ezek megegyeznek az általunk is ismert normális, szokásos vagy legalább többszörösen igazolt eseményekkel és állapotokkal.⁸¹ Ez szaktudományos megfogalmazása annak a meggyőződésnek: *Mivel én még nem tapasztaltam halottfeltámasztást, ezért nem is lehetséges.* Másik, kissé mesterkélt formában: *Mivel alkatomnál fogva az ilyen dolgok tőlem idegenek, ezért legalábbis rám biztosan nem vonatkozik a halottfeltámasztási parancs.* Nyilván ezek az elvek nem ilyen kifejezett formában jelentkeznek Jézus halottfeltámasztási parancsával szemben, hanem egyszerű idegenkedésben, értetlenségben, majd a kérdést lezáró teljes közönyben végződnek. Azonban a közöny burkát néhány közhelyes megállapításra irányuló reflexió segítségével hatékonyan fel lehet hasítani.

„Nem vagyok rá képes” – válaszolják nagyon sokan, amikor valaki felhívást intéz hozzájuk: tegyenek meg valamit, amit még sohasem tettek, vagy kudarcok miatt csalódtak abban a dologban. Ez a képesség-fogalom a szubjektivizmusból fakad: teljesen ismerem magamat, teljesen birtoklom magamat. Teljesen biztos vagyok abban, hogy mire vagyok képes és mire nem. A képességet statikus valóságként fogja fel, teljes

80 Vö. Hans Urs von Balthasar, aki szerint ha a teológia nem az isteni szépség/dicsőség megtapasztalásából, a rácsodálkozásból, a mindig megújulni képes egzisztenciális hitből indul ki, „akkor az igazságot igazoló bizonyítékok már nem olyan következtetések, vagyis a szillogizmusok ugyan rendben zakatolnak, mint a rotációs gépek vagy a számológépek, amelyek percnként pontosan tudható mennyiségben, hibátlanul produkálják az eredményeket, de a következtetés maga is mechanizmus, amely már senkit nem ragad magával, a következtetésre már nem következik semmi”. HANS URS VON BALTHASAR: i. m. 21.

81 ERNST TRÖLTSCH: *Gesammelte Schriften*. Bd. 2. k. n., Tübingen, 1922, 732. idézi WEISSMAHR BÉLA: *Filozófiai és fundamentális-teológiai megfontolások*. 174–175.

determinációt hirdet: *Csak a született tehetség érheti el azt, amit Mozart. Én nem vagyok született tehetség, tehát...* Ez az emberkép jelenik meg a halottfeltámasztással kapcsolatos keresztény közvélekedésben is: *Csak a szentek képesek halottakat feltámasztani, ők már úgy is születtek, hogy szentek voltak. Én nem vagyok szent, tehát...* Azonban a keresztény emberkép képesség-fogalma dinamikus: „Mindenre képes vagyok abban, aki nekem erőt ad” (Fil 4,13) – mondja Pál apostol. Általános következtetése az adakozás, a jólét és a szűkölködés átgondolásának gyümölcse (vö. 10–20. v.), tehát a teológiai reflexió eredménye. A képesség itt már a dolgokhoz való új viszonyulás szerint nyeri el a maga sajátos értelmét.

A keresztény ember a hit által azt is megteheti, amire látszólag nem képes. Jézus erőt ad a „félemlernek”, hogy az egész felé rugaszkodjon (Balthasar). Ebben az értelemben tehát minden „világi”, dinamikus képesség-fogalom, amely túllép a merev szubjektivizmus képesség-fogalmán a keresztény hit belső dinamikájának kezdetleges, csíraszerű megvalósulása.⁸² Rendkívül hasznos lesz egy pillantást vetni arra, Csia Lajos hogyan fordítja le Jézus és a megszállott gyermek apjának párbeszédét: „’...De ha valamire képes vagy, segíts rajtunk, gerjedj szájalomra irántunk!’ Jézus ezt felelte neki: ’Ami azt illeti: »ha képes vagy« – hát minden lehetséges a hívőnek.’ A gyermek atyja hirtelen felkiáltott: ’Hiszek – mondta –, segíts hitetlenségemen!’” (Mk 9,23–24). Kicsit hosszabban elidőzve ennél a csoda-elbeszélésnél, láthatjuk, hogy az apostoloknak már volt egy sikertelen próbálkozása a gyermek ügyében, de nem jártak komoly eredménnyel: „’Miért nem tudtuk kiűzni azt?’ Jézus ezt felelte nekik: ’Ez a fajta nem megy ki, csak az imádkozásra!’” (28–29. v.) Ezt a két szentírási részt összegezve a sikeres csodatett kulcsa egy új értelemben vett képesség, amely a teológiai reflexióból (Pál szerint) és az imádkozásból (Jézus szerint) születik meg. Ez az új képesség nem egyszerűen csak automatikus másolás. Elképzelhetjük, hogy az apostolok is Jézus korábbi csodatetteire emlékezve valamilyen „imafélével” próbálkoztak segíteni a megszállott gyermekben, de sikertelenül, mert még nem tettek szert egy igazi, belső megértésre.⁸³ Ez az új képesség, ez az igazi, belső megértés a sikeres halottfeltámasztásnak is az egyik lényeges mozzanata.

„Mindent lehet, csak akarni kell” – halljuk számtalan életszituációban, amikor a hamis vigasztalás meddő erejével bátorítanak valakit egy cselekvésre. Ez az akarat-

82 Ezért van értelme annak, hogy Jézus a hűtlen, de okos és törekvő intéző képével bátorítja tanítványait: minden erejüket, képességüket, világi kapcsolataikat vessék latba Isten Országának növekedése érdekében (vö. Lk 16,1–11); és ezért jelöltem meg dolgozatomhoz kapcsolódó „szak”irodalomként két nagyszerű könyvet: BRIAN TRACY: *Maximális teljesítmény*. Bagolyvár Könyvkiadó, h. n., 1999. KROPKÓ PÉTER – BENE JÁNOS: *Megtettem, mert elhittem*. Kropkó Triatlon Club, Siófok, 2006.

83 Vö. Mk 6,52: „Nem okultak ugyanis a kenyerekből, s a szívük még érzéketlen volt.”

fogalom a voluntarizmusból fakad: a tudatunktól független törvényszerűségekkel és szükségszerűségekkel szemben az akarat elsődlegességét hirdeti.⁸⁴ Ez a pelagianizmus⁸⁵ reflektálatlan, hétköznapi megfogalmazása. Elvileg lehetséges egy ilyen fanatikus hozzáállás a halottfeltámasztáshoz is: *Mindenki támasszon fel halottakat, aki csak akar!* Ez látszólag megegyezik az én csodafogalmammal is: *az tesz csodát, aki csak akar, akkor, amikor csak akar, és úgy, ahogy csak akar.* Azonban az én értelmezésemben a hitben formált akarat döntő szerepet kap. Az a hit formálja itt az akaratot, amely a szeretetből fakad. Talán nem a pelagianizmussal küzdő Szent Ágoston mondta éppen azt: „Szeress, és tégy, amit akarsz!”?

„Ismerd meg önmagad!” – tűzi zászlajára a delpho-i jósa feliratát sok-sok mai, pszichologizáló kezdeményezés. Azonban nem egyszer a múltbeli tények, emlékek automatikus elemzésében merül ki ez az önismeret. Ez nyilvánvalóan oda vezet, hogy a valósághoz fűződő szubjektív viszony magát a valóságot igyekszik saját képére formálni, posztmodern determinizmussá torzul az emberi szabadság titka. A kizárólag a természettudományos világkép szerint strukturált önismeret-fogalom azonban olyan meggyőződést eredményezhet, mely szerint az a valóság, amit ki-ki annak tapasztal meg. Mindenki szabadon megalkothatja a saját valóságát. Ez a hozzáállás rejtetten hat azokra a bibliaértelmezésekre is, amelyek a csoda reprodukálásának víziójától sem riadnak vissza.⁸⁶ Ez a törekvés például egy emberi élet fogantatását már nem tartja az eredeti, biblikus értelemben csodának, hanem a pontos reprodukció (pl. embrióklonozás)

84 Vö. BAKOS FERENC: *Idegen szavak és kifejezések szótára*. Akadémiai, Budapest, 1976, 902.

85 Vö. „...az ember szabadságát (habár teremtett, de mégis) teljesen autonóm önhatalomként fogja fel, amelynek egyedül kell megtartania Isten törvényét és amely képes is erre, és így tagadja, hogy a kegyelem szükséges volna az erkölcsi törvény természetes és üdvösséges megtartásához.” KARL RAHNER – HERBERT VORGRIMLER: i. m. 563.

86 Vö. „Akár a mai természettudományos emlékün nevelkedett ember kérdése is bevonható, nevezetesen: hogyan válik konkrét, fogható módon a vízmolekulából bor? Ez és minden egyéb magyarázat is elveszti érvényét a kinyilatkoztatott igazság mellett.” KERESZTES PÁL: A természeti csoda. In Benyik György (szerk.): *Csoda-elbeszélések*, 37. Számatlan, hasonló, világképünkben eredő, teoretikus kérdést fel lehet tenni a halottfeltámasztással kapcsolatban is. Bemutatok néhányat, kifejezetten azzal a céllal, hogy milyen típusú kérdésekre nem keresem a választ: A halott sejtek hogyan válnak élővé a testben? Fel lehet-e támasztani az elhamvasztott embert? Fel lehet-e támasztani az embert, ha már belső szerveinek egy részét kivették szervátültetés céljából? Mennyi időn belül lehet még feltámasztani az embert a halála után?... – Olyan kérdések is előfordulhatnak, amelyek egy hívő ember szájából is elhangozhatnak. Ezek jóhiszeműnek és jogosnak is nyilvánítható kérdések. Ellenvetések: Mi értelme halottakat föltámasztani, ha a Földön perceként kétszázán meghalnak? Ha elkezdene a hívők halottakat föltámasztani, és ez tömeges méretekben elterjed, akkor teljesen fölborul az élet természetes rendje?! Ha feltámasztunk néhány halottat, akkor mindenki ide fogja cipelni a halottját a világ másik végéről is, és kezelhetetlen helyzet alakul ki?! A halottfeltámasztás eltörzithatja a gyászról kialakult keresztény hagyományokat?! Ha sikertelen próbálkozások, botrányok lesznek a halottfeltámasztás területén úgy, mint az ördögűzéssel kapcsolatban, akkor az Egyház tekintélye súlyos csorbát szenved?!...

igényével közelít a valóság titkához. Aki ezzel a nem tisztázott, pszichologizáló feltevéssel értelmezi a halottfeltámasztás parancsát, az a mechanikus valóság-szemlélet miatt vagy a teljes abszurditás világába utalja a kérdést, vagy egyszerűen azt mondja, hogy mivel saját tapasztalata szerint a valóság nem úgy működik, ahogy az evangéliumi csoda-elbeszélések bemutatják, ezért valamelyik a kettő közül illúzió. Vagy az evangélium illúzió az életéhez képest, vagy a saját élete illúzió az evangéliumhoz képest, végső soron mindkettő meghasonláshoz vezet.

A hit krízise itt jelentkezik a legerőteljesebben: *Hogyan higgyen a mai hívő a csodában, ha egyáltalán nem tud csodálkozni a valóság titkán, amit hálás csodálkozás nélkül inkább csak hasznosítani, kiszámítani, megmérni és polcra tenni akar? A halottfeltámasztásnak ilyen értelemben nincs haszna, nincs célja. Ebben a felfogásban teljesen jogos a kérdés: Miért kellene halottakat feltámasztani, ha utána úgyis meghalnak? Miért igyekezzünk meggyógyítani a betegeket, ha Isten úgyis azért bocsátotta rájuk a szenvedést, hogy jobban higgyenek? Miért akarjunk valakit feltámasztani, ha Isten úgyis azt akarta, hogy meghaljon? Miért bajlódjunk a halottakkal, nekik is jobb, hogy már a föld alatt vannak? Ezzel a felfogással és a belőle logikusan következő kérdésekkel szemben el kell sajátítanunk a biblikus csoda-fogalomban rejlő isten- és valóságképet:*

A csoda-elbeszélések ellentmondanak annak a rosszul értelmezett teodiceának, amely egyfajta hit formájában a szenvedés és a szabadságtól való megfosztottság megkérdőjelezhetetlen elfogadását kívánja, mivel az Isten akarja és idézi elő. Éppen ellenkezőleg: a csodák leírásai reményt keltenek, hadat üzenve az ilyen jellegű istenképeknek és az ebből fakadó reménytelenségnek.⁸⁷

A valóság tehát éppen a csoda-elbeszélésekben is megmutatkozó remény üzenete által gazdagabb, mint a nagyszerű eredményeket elérő természettudományos világkép, és az abból reális lehetőségként következő „emberi, túlságosan is emberi” (Nietzsche) hozzáállás a csodához. A valóság minden világképnél gazdagabb, mert „a valóság Krisztusban van” (Kol 2,7 – SzIT), aki nem hasznosítható, nem mérhető meg, mégis ő az, „akiben a bölcsesség és a tudomány minden kincse rejlik” (Kol 2,3). A halottfeltámasztás csodájában az emberrel együtt cselekvő Krisztus „működése” valóságosabb „működés”, mint a világ képletekkel leírható működése.

3.3. A képzelet kitérítése Isten ígéreteinek elfogadásával

Az Egyház hittapasztalata szerint a képzelet kulcsfontosságú szerepet tölt be a

⁸⁷ Vö. FRANZ GEORG UNTERGASSMAIR: „Meglátogatta népét az Isten”, avagy Jézus csodatevő működése. *A naimi ifjú feltámasztása (Lk 7,11–17)*. In Benyik György (szerk): *Csoda-elbeszélések*, 163–170, 163.

keresztény hit egyre mélyebb elsajátításában⁸⁸ – hozzátehetjük: Jézus halottfeltámasztási parancsának megvalósításához szükséges hit számára is kulcsfontosságú a képzelet aktivitásának fokozása. Képzeletünk tágassága arról tanúskodik, hogy az életünkben mit tartunk lehetségesnek. A képzelet, a fantázia élethalakító erő. A képzelet kitágítása egy másik megfogalmazása a világnézeti határátlépés tapasztalatának: *Milyen határok közt mozog a képzeletem? Mit tudok elképzelni reális lehetőségként a személyes életemre nézve?* A képzelet tudatosan alakítható, torzítható és tisztítható is. A sötétségnek és a világozságnak is a hatékony eszköze lehet: a rémképek a félelmet táplálják, a leendő boldogság képei a reményt erősítik bennünk. A képzelet, a fantázia ereje leginkább a művészi alkotásokban nyilvánul meg (vö. Kiv 35,30–35).

Isten Lelke tehát képessé teszi az embert, hogy új dolgokat tudjon kigondolni, elképzelni, képes legyen egyre többet befogadni a Teremtő áldásaiból.⁸⁹ Ennek az áldásnak és befogadásnak egysége az ígéret. Az Ószövetség Istene az ígéretei iránt táplált bizalom mértékében közeledik választott népéhez. Az ígéretes jövő képzetének erejével vonzza őket önmagához, a tejjel és mézzel folyó Kánaán képével csalogatja gyermekeit, hogy a megkezdett úton bátran haladjanak tovább. Isten Lelkének „működése” a Szabadító (Jesuah) elküldésével sem változott meg, sőt, őbenne, a köztünk élő Isten Fiában még inkább megmutatkozik a „kegyelem logikája”: az ígéret erősíti a hitet, a tisztaszívű hitében nyeri el az ígéretet (vö. Mt 5,3–13). Aki hisz, elnyeri az ígéreteket (vö. Zsid 11,33–35); aki hisz az Atya küldöttében, az elnyeri a legnagyobb ígéretet, az életet, mert ő már átment a halálból az életre (vö. Jn 5,24).

A képzelet tehát a hit és az ígéret elnyerésének benső egységét teremti meg. Aki kitágítja képzeletét, az megerősíti a hitét. Aki kitágítja képzeletét, az Isten ígéreteinek tárházából többet tud elfogadni. A képzelet a jövő megjelenítése. A képzelet szinte látja azt, és éppen ezáltal már birtokba is veszi, ami az övé lesz. Amikor Jézus elküldte tanítványait a „próba-misszióra” (vö. Mt 10,5; Mk 6,7 Lk 9,2; 10,1), akkor hatalmat adott nekik, hogy a nekik adott ígéreteket ők maguk váltsák tettekre. Olyan dolgokat kellett megtenniük, amit azelőtt talán sohasem hittek el magukról, amit talán sohasem tudtak még elképzelni se. A „próba-misszió” tapasztalata minden bizonnyal már előkészítette képzeletüket, hogy Jézus teljes vízióját, a világ végéig tartó küldetést is magukévá tudják tenni. Mennybemenetele előtt még azt is megígérte a benne hívőknek, hogy

88 Vö. KEK 2708

89 Vö. „...tekintetbe kell vennünk, hogy a Szentírás is gyakran él a költői képzelet eszközével, és ez nem csökkenti az illető szakasz, illetve könyvek jelentőségét. A zsoldárokat pl. kinyilatkoztatott imádságoknak tekinthetjük. Úgy tűnik tehát, hogy nemcsak tettekben történt a kinyilatkoztatás, hanem az *emberi képzelőerő inspirált* alkotásaiban is.” VÁRNAI JAKAB: A szimbólum mint ismeretelméleti kihívás a teológia számára, *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Catholica Latina* 45 (2000/1) 98.

igehirdetésük során a kígyók sem fognak ártani nekik (vö. Mk 16,18), s lám Pál apostol túlélte a halálos kígyómarást is Málta szigetén (vö. ApCsel 28,1–6). Ezért nem túlzás azt állítani, hogy amit Jézus parancsolt, azt egyben meg is ígérte, amit ígért, azt pedig tanítványai keze által meg is valósította.⁹⁰ A *parancs*, az *ígéret* és a *cselekvés* ugyanannak a valóságnak, „evangéliumi mozgásnak” egy-egy mozzanata. E három mozzanat szerint értelmezem a továbbiakban a halottfeltámasztásra irányuló jézusi szót.

„... támasszatok föl halottakat...” (Mt 10,8) – *parancsolja* tanítványainak Jézus. Ez a szó az evangélium szava. Ez a szó az Írás része, ez a szó a kinyilatkoztatásról tanúskodik. A halottfeltámasztási parancs örömhír, ezért mindaz igaz rá, amit Benedek pápa kifejt az evangélium szó elemzésével:

Ez a főnév a római császárok által használt nyelvezethez tartozó kifejezés, akik magukat a világ urának és megmentőjének, megváltójának tekintették. A császár által kibocsátott rendeleteket, ’evangéliumnak’ nevezték, tekintet nélkül arra, hogy örömteljes és kellemes lett volna. Az eszme ez volt: ami a császártól jön, az megmentő hírüzenet, nem pusztán híradás, hanem a világ megváltoztatása a jó irányába. [...] Midőn az evangélisták átveszik ezt a szót, melynek nyomán a kifejezés írásaik műfaját is meghatározó fogalom is lesz, úgy azt akarják mondani: Amire magukat istennek kiadó császárok jogtalanul tartanak igényt, az itt valóban eseményé válik: hatalommal teli hírré, mely nem csak beszéd, hanem valóság. A mai nyelvelméletben használt kifejezéssel azt mondanánk: az evangélium nem pusztán informatív, hanem performatív beszéd – nem pusztán közlemény, hanem cselekvés, hatékony erő, amely gyógyító és megváltoztató módon lép a világba. Márk ’Isten evangéliumáról’ beszél, vagyis nem a császárok tudják megmenteni a világot, hanem Isten. Itt Isten igéje jelenik meg, amely cselekvő ige. Itt tényleg megvalósul az, amit a császárok állítanak anélkül, hogy valóra tudnák váltani. Mert itt valóban a világ igazi Ura kezd cselekedni – az élő Isten.⁹¹

Az eddig mondottakat közös nevezőre hozva: A halottfeltámasztási parancs Jézus szava, amely szó cselekvésre indítja a tanítványokat, feltétlen engedelmisséget kíván. Ez a szó önmagában ígéret is, mert Jézus cselekvéséről, hatékony erejéről tesz tanúságot. Ez a szó az egész történelmen át visszhangzik, gyógyító és megváltoztató módon alakítja a világot. Ez a szó nemcsak beszéd, hanem valóság. Amikor ezt a szót Jézus a történelem egy meghatározott pontján, anyanyelvén kimondta, akkor szavában mindaz már valóság volt, ami az emberi szemeknek csak később lett láthatóvá, megtapasztalhatóvá. A halottfeltámasztási parancs tehát maga is esemény, hatalommal teli hír, amely az Atya

90 Vö. „...mindig hangsúlyt kap az, hogy az apostolok a csodákat nem saját hatalmukból végezték, hanem maga Isten gyógyított a ’kezüik által’.” ANDREAS LINDEMANN: i. m. 84.

91 JOSEPH RATZINGER: i. m. 55–56.

Igéként hangzik fel a világban és nem tér vissza hozzá eredménytelenül (vö. Iz 55,11).

„...támasszatok föl halottakat...” (Mt 10,8) – *ígéri* tanítványainak Jézus a halottfeltámasztások csodáit. Ez a szó ma az egyházi igehirdetés szava által hangzik fel a világban. Csak az a kérdés, hogy meghalljuk-e. Csak az a kérdés, hogy láthatóvá válik-e a napjainkban ennek a szónak az eseményszerűsége. Ez a szó már hordozza a valóságot, de a szóban elrejtett valóság még nem nyilvánvaló, mint ahogy az sem látható, hogy Jézus az Atya jobbán ül és már minden alá van neki vetve (vö. Zsid 2,8), de aki erővel és hatalommal hirdeti az ígét (vö. ApCsel 6,8), annak megnyílik szeme, hogy lássa a láthatatlant (ApCsel 7,55–56), mert a látható szemlélése által a láthatatlan szeretetére gyullad a szíve (vö. I. karácsonyi prefáció). A halottfeltámasztási parancs külső burka, a szavak most is láthatóak, bárki elolvashatja a Szentírásban, Máté evangéliumának 10. fejezetében, a 8. versben. De hogy meglátja-e ebben a szóban a láthatatlant, és, hogy e látás és cselekvés egysége által mások is meglátják-e a halottak feltámasztásának csodáit napjainkban, az a hit titka marad. „...a hit lényege pedig az, hogy a hívő teljes egzisztenciája eltemettetik és feltámad Isten Igéjével együtt”⁹² akkor, amikor aktív, cselekvő engedelmességgel válaszol Isten hívására.

„...támasszatok föl halottakat...” (Mt 10,8) – *cselekszi* maga Jézus a halottfeltámasztásokat tanítványai cselekvő engedelmsége által. Ez a szó a kinyilatkoztatás része, tehát nem magánkinyilatkoztatás. Az igaz, hogy a Lélek különleges ereje, a csodatevő hit karizmájának eleven működése szükséges hozzá, de ez nem jelenti azt, hogy magánkinyilatkoztatásra kellene várnunk a parancs teljesítéséhez. Ha valaki azt *képzeli*, hogy kizárólag magánkinyilatkoztatásból bizonyosodhat meg arról, hogy ez valóban Jézusnak a mindenkori Egyházhhoz intézett élő, eleven és hatékony szava, azaz egy magánkinyilatkoztatásnak kellene megalapoznia, mintegy javítania a kinyilatkoztatást, az nyilvánvalóan téved.⁹³ Persze a helyzet kissé bonyolultabb – látszólag. *A mindenkori Egyházhhoz intézett felhívás milyen értelemben hozzám, az Egyház egyik konkrét tagjához intézett felhívás? Honnan tudhatom meg azt, hogy a közösségnek adott parancs éppen általam kell, hogy megvalósuljon? Szerezhetek-e kellő bizonyosságot arról, hogy nekem kell, vagy hogy én fogok halottakat feltámasztani?* A magánkinyilatkoztatás kifejezett keresése – ellentétben a nyilvános és mindenki számára kötelező érvényű kinyilatkoztatás „pneumatikus tekintetű” (Balthasar) feltáráásával – mindig az istenkísértés veszélyének reális lehetőségével jár.⁹⁴ Tehát ha a halottfeltámasztáshoz külön magánkinyilatkozta-

92 HANS URS VON ALTHASAR: i. m. 187.

93 Vö. KEK 67

94 A magánkinyilatkoztatások – ellenben a karizmákkal – valóban rendkívüli és misztikus jelenségek, persze nyilván ezek sem abszolút értelemben, hiszen akkor közölhetetlenek lennének. Éppen ezért tanácsos megfontolni a racionalista világkép talaján szilárdan álló és éppen ezért „rendkívül” józan szemléletű

tásra várunk, éppen akkor tesszük ki magunkat az istenkísértés veszélyének, hiszen arra várunk, hogy Isten különleges magánkinyilatkoztatással igazolja azt, amit a nyilvános kinyilatkoztatással egyszer már hatékonyan beteljesített a világban. Ez a „jóhísemű” várakozás éppenhogy a kishitűség jele, amikor az ember még nem jutott el oda, hogy önátadó szeretettel forduljon Istenhez, és „hézagtalan bizalommal szerezzen hatalmat Isten felett” (Balthasar) kérései megvalósításához.⁹⁵

Azonban abból a szempontból valóban jogos az előbbi problémafelvetés, miszerint a missziós parancsot is egy „névre szóló”, személyes meghívás, kiválasztás előzte meg. Az Egyházban minden meghívásjellegű tapasztalatnak nyilvánvalóan ugyanaz a belső szerkezete: kegyelem és szabadság találkozása, isteni és emberi cselekvés korrelációs egysége. Ennyiben tehát ugyanazok a következtetések itt is megállják a helyüket, amelyek csodafogalomhoz vezettek, illetve abból fakadtak. Tehát az ott kifejtett logikát alkalmazom arra a kérdésre is, hogy milyen értelemben szükséges a személyes meghívás a halottfeltámasztás parancsának teljesítéséhez. *Aki akar halottakat feltámasztani, annak nincs szüksége „különleges isteni jelre”, de a szeretetből fakadó hit által formált akaratra nagyon is szüksége van. Arra is szüksége van, hogy hite a megkülönböztetés karizmáját bíró egyházi hivattal szembeni engedelmesség talaján álljon.*⁹⁶

iskolás aszketika meglátását: TANQUEREY, *A tökéletes élet*. Jézus Társasága, Párizs, 1932, 1496. pont – A magánkinyilatkoztatás és a karizma általam használt megkülönböztetése – az előbbi rendkívüli, misztikus jelenség kiválasztottak számára, az utóbbi mindenki számára ingyen felkinált adomány – a páli teológiában tudja az alapját. Hiszen Pál apostol buzdította híveit, hogy törekedjenek a karizmákkal építeni az Egyház testét (vö. 1Kor 12,14.39–40), de arra nem találunk utalást, hogy bárkit is bátorított volna mennyei látomás-jelenések keresésére, sőt ennek éppen az ellenkezőjét tette (vö. Gal 1,18; 2Tessz 2,2; Kol 2,18).

95 Ehhez a problémához elengedhetetlenül fontos egy újabb halottfeltámasztás-elbeszélés bemutatása, méghozzá Fabrianói Boldog Constantius (1410) életéből: „Constantius jövőbe látó képességgel rendelkezett, sok csodát tett és a tudósítás szerint feltámasztott egy már két napja halott fiatalembert. [...] A halott rokonai és egyéb körülállók becsmérelték Constantiust, amikor a halotthoz intézett felszólítását halottak: 'Jézus Krisztus nevében kelj fel!' [...] Azzal vádolták, hogy kísérti Istent. A halott viszont egyszer csak felkelt! Erre valamennyien megrémülve és bocsánatot kérve Constantius lábai elé vetették magukat. Ő kedvesen fölsegítette őket, majd szelíden pirongatva mondta: 'Soha ne becsméreljétek Isten szolgáit és emlékezzetek a mi Urunk ígéretére: »Aki hisz bennem, ugyanazokat a tetteket viszi végbe, amelyeket én végbevittem, sőt még nagyobbakat is végbevisz«'. [...] Kétségkívül ez a megfelelő válasz sok nagy csodára vonatkozóan, melyek oly hihetetlennek tűnnek a langyosak és szűklátókörűek számára. Többet kívánhatnánk magunknak a kisgyermek egyszerűségéből – és tisztánlátásából –, azoknak a kisgyermeknek az ítélőképességéből, akik Boldog Constantius halálakor (1481. február 24-én) az utcákon rohantak végig és kiáltották: 'A szent prior atya meghalt! A szent prior atya meghalt!'" ALBERT J. HEBERT: i. m. 127. – Tehát az istenkísértés vádjával szemben Constantius nem a jövőbe látó képességére, nem egy magánkinyilatkoztatásra hivatkozott, hanem a nyilvános kinyilatkoztatásra, Jézus ígéretére, mely ígélet meg is valósult általa. Ezzel bizonyította be azt is, hogy nincs szükség különleges isteni jelre, bőségesen elég a bátor cselekvéshez az, ha valaki elkötelezett hittel bekapaszkodik a nyilvános kinyilatkoztatás ígéreteibe.

96 Vö. KEK 801

A cselekvő engedelmesség pedig nem más, mint a karizma felszítása: a csodatevéshez szükséges emberi aktivitás fokozása.

3.4. A karizma felszítása

Az apostolok küldetésükhöz hatalmat kaptak Jézustól (vö. Mt 10,1), hogy a halottfeltámasztási parancsot missziójuk során éppúgy megvalósítsák, mint a tanítást, a betegek meggyógyítását, a megszállottak megszabadítását. Csodafelfogásom első kijelentése is éppen ezzel a küldetéssel van összhangban: *A csoda Isten és ember közös cselekvésének, együttműködésének gyümölcse az evangélium hirdetése során.*⁹⁷ *A jelek és a csodák, a hatalmi tettek Isten országának növekedését természetes könnyedséggel kísérik, szinte magától értetődő módon, mint ahogy a kovász megkeleszti a tésztát – feltéve, ha beleteszik, akkor viszont rögtön elkezd működését.* A küldetéshez adott hatalom nem más, mint Jézus nevének ereje (vö. Lk 10,17), az ő személyében való cselekvés.⁹⁸ Ha valaki nem kapja meg ezt a hatalmat, akkor csak automatikus másolással, mintegy Jézus nevének ráolvasásával igyekszik sikert elérni, azonban ez csúfos kudarchoz vezet (vö. ApCsel 19,13–16). Persze, a kudarcokból is lehet tanulni, de mások és ezáltal a magunk sikereiből talán célravezetőbb.

Jézus mennybemenetele előtt arra intette tanítványait, hogy maradjanak Jeruzsálemben, és várják a magasból leszálló erőt, a Szentlelket, aki majd képessé teszi őket a hatékony tanúságtételre (vö. ApCsel 1,4–8). De mi történt volna, ha az apostolok nem engedelmeskednek Jézus szavának, és a Szentlélek eleven megtapasztalása nélkül fognak bele a missziós munkába, az emberek tanításába, a betegek meggyógyításába, az ördögök kiűzésébe vagy éppen a halottak feltámasztásába? Minden bizonnyal az istenkísértés bűnébe estek volna, és ideiglenes sikerek után az emberi kezdeményezés ereje kifulladt volna és a kereszténység elveszett volna a történelem útvesztőjében. Erre vártak azok, akik nem hittek Jézusban, sőt tagadták a feltámasztását. Azonban éppen a hitetleneket igazítja helyre Gamáliel bölcsessége: „... »hagyjátok magukra ezeket az embereket és engedjétek el őket, mert ha ez a terv vagy mű emberektől van, elenyészik. Ha azonban Istentől van, nem ronthatjátok le, nehogy az történjék, hogy Isten ellen hadakoztok.« Igazat adtak neki.” (ApCsel 5,38–39)

Tehát a Szentlélek eleven megtapasztalása nélkül istenkísértés Jézusról tanítani az embereket, vagy bármit is megkísérelni, aminek a megvalósítására ő bátorított.⁹⁹ Éppen

97 Vö. Mk 16,20: „Azok pedig elmentek és hirdették az igét mindenütt. Az Úr velük együtt munkálkodott, s a tanítást az azt kísérő csodajelekkel megerősítette.”

98 Vö. JEAN GIBLET: Jézus neve. In Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*. 689–692.

99 Vö. „A Szentlélek nélkül: Isten távoli, Krisztus a múlté, az Evangélium holt betű, az Egyház csupán szervezet, a tekintély uralkodás, a misszió propaganda tevékenység, a szentmise emlékek felidézése, a

ezért az Úrból kiáradó erő befogadását, a Szentlélekkel való aktív együttműködést nevezem „a karizma felszításának”. A halottak feltámasztásához Jézus tanítványa rászorul a Szentlélektől ingyen adott csodatevő hit karizmájára. Nyilvánvaló azonban, hogy az ember aktív közreműködése nélkül senki sem kapja meg ezt a karizmat, senki sem fog halottakat feltámasztani, mert „az emberek hitetlensége tehetetlenségre kárhoztatja Istent” (Gnilka). Pontosabban megvilágítva a karizma felszításának folyamatát, három szakaszra tagolva mutatom be azt: 1. helyes kérés 2. égő vágy 3. biztos elfogadás.¹⁰⁰

3.4.1. A helyes kérés

Ezt a fogalmat a Tridenti Zsinat tanításából veszem, amely szerint Isten senkitől sem tagadja meg az önmegtartóztatás ajándékát (a cölibátus karizmáját), aki helyesen kéri.¹⁰¹ A cölibátus karizmájával kapcsolatban tett tanítóhivatali megnyilatkozás alkalmazható

keresztény élet rabszolga morál. A Szentlélekben viszont: A kozmosz feltámad és nyögi az Isten Országá szülési fájdalmait, a feltámadt Krisztus velünk van, az Evangélium életünk ereje, az Egyház élénk éli a Szentháromság életét, a tekintély felszabadító szolgálat, a misszió Pünkösöd, a liturgia emlékezés és elővételezés, az emberi cselekvés átistenül.” Ignác metropolita (Uppsalai jelentés, 1968), idézi: KILIAN McDONNELL – GEORG T. MONTAGUE: *Szítsátok fel a lángot, Mi köze a Szentlélek-keresztségnek a keresztény beavatáshoz?* Marana Tha, Budapest, 1995, 26.

100 E három szakasz bemutatását most is dolgozatom alapvető módszeréhez (lásd 1.3.) híven fejtem ki. – A biztos elfogadás fogalmát a továbbiakban a skolasztikus *megalapozott remény bizonyossága* fogalom szerint értem: „Aquinói Tamás elutasítja a kegyelem birtoklásának biztos tudatáról kialakított felfogást, de elfogadja, hogy bizonyos jelekből (Isten keltette öröm, a büntől való mentesség tudata: *STh* I–II 112,5) a kegyelem jelenlétét feltételezhetjük. Tamás mindamelllett tudja, hogy Istenben bizva minden hívő abszolút bizonyossággal remélheti üdvösségét (*STh* I–II 18,4)” GEORG KRAUS: Üdvösség bizonyossága. In Wolfgang Beinert: *A katolikus dogmatika lexikona*. 655.

101 Vö. „Ha valaki azt állítaná, hogy a szent rendekben fölszentelt klerikusok, vagy az ünnepélyes tisztasági fogadalmat tett szerzetesek köthetnek házasságot, és ez érvényes lesz, nem áll útjában az Egyház törvénye, sem a fogadalom, s az ellenkezője nem más, mint a házasság megvetése; vagy hogy mindenki köthet házasságot, aki nem érzi, hogy az önmegtartóztatás (még ha tett is erre fogadalmat) ajándékát bírja [qui non sentiunt se castitatis (etiamsi eam voverint) habere donum – beillesztés a latin szöveg alapján]: legyen kiközösítve. Mert az Isten az ezt helyesen kérőknek nem tagadja meg, s ’erőnkön felül nem hagy megkísérteni’ (vö. 1Kor 10,13).” DH 1809 – Tehát a Tridenti Zsinat kiközösítéssel sújtotta a maga korában azokat, akik azzal az okoskodással tartották távol magukat a cölebsz élettől, vagy szakadtak el később attól, hogy nem érzik, hogy az önmegtartóztatás ajándékát megkapták volna. Ez az okoskodás nyílt vagy burkolt formában Istennel szembeni vád: „Isten tagadta meg tőlem a kegyelmet, az erőt, az ajándékot.” Minden bizonnyal erre a vádra válaszol a Zsinat, máskülönb Isten olyan szolgálat betöltésére hívna gyermekeit, amihez „tudatosan” nem adná meg a szükséges kegyelmet. Egy ilyen istenkép gonosz demiurgoszt feltételez. Ezzel szemben a Zsinat az irgalmas Istent hirdeti, aki senkit nem kényszerít lehetetlen helyzetbe. Nyilván a Zsinat szemléletében is megmutatkozik az, amit Gnilka mond: az emberek hitetlensége tehetetlenségre kárhoztatja Istent. Hogyan éreznék, hogy már megkapta, hogyan kapná meg az önmegtartóztatás ajándékát az, aki egyáltalán nem is kéri? Illetve, miért ne kapná meg az, aki helyesen kéri? Még egy észrevétel: a latin eredeti szerint az itt szereplő ajándék *donum*, vagyis a Lélek adománya.

a csodatevő hit karizmájára is: Isten senkitől sem tagadja meg a csodatevő hit ajándékát, aki helyesen kéri. Ennek a párhuzamnak az alapja az Egyház Lélek-tapasztalatában van:

A kegyelem elsősorban és főként a bennünket megigazulttá tévő és megszentelő Szentlélek ajándéka. De a kegyelem azokat az ajándékokat is magában foglalja, melyeket a Lélek azért ajándékozik, hogy bennünket művéhez társítson, és alkalmassá tegyen arra, hogy mások üdvösségének és Krisztus Testének, az Egyháznak gyarapításában együtt tudjunk működni. Ilyenek a szentségi kegyelmek, az egyes szentségek sajátos ajándékai. Továbbá a különleges kegyelmek, melyeket a Szent Pál által használt görög szóval karizmáknak is nevezünk, ami kegyet, ingyenes ajándékot, jótéteményt jelent.[LG 12] A karizmák -- még a rendkívüli természetűek is, mint például a csodatevés vagy a nyelveken szólás ajándéka -- minden esetben a megszentelő kegyelemre vannak rendelve, és céljuk az Egyház közjava. Az Egyházat építő szeretet szolgálatában állnak. (vö. 1Kor 12) [...] A különleges kegyelmek között meg kell említenünk az állapotbeli kegyelmeket, amelyek a keresztény élet és az egyházi szolgálat hivatalviseléséhez kapcsolódnak: 'A nekünk adott kegyelem által különböző ajándékokat birtokolunk; a próféciát a hit szabálya szerint; a szolgálatot a szolgálatban; aki tanít, a tanításban; aki buzdít, a buzdításban; aki adakozik, az egyszerűségben; aki elöljáró, a gondosságban; aki irgalmasságot gyakorol, a vidámságban.' (Róm 12,6–8) (KEK 2003–2004)

Tehát a cölibátus karizmája állapotbeli kegyelem, mely a különleges kegyelmek között van számon tartva (vö. KEK 915–916; 1973–1974). A Katekizmus a különleges kegyelmek közé sorolja a csodatevés adományát is, tehát jogos a következtetésem: mindenki megkapja a csodatevő hit adományát, aki helyesen kéri.

Nyilván senki sem kényszerítheti ki a halottfeltámasztást, de a szeretet által az ember képes arra, hogy kikönyörögje, kikényszerítse az Úrtól azt, amit mint ember a „fejébe vett”: „Hanna fogant, és amikor elérkezett az ideje, fiút szült. A Sámuel nevet adta neki, 'mert – amint mondta – az Úrtól könyörögtem ki.'” (1Sám 1,27) Ez a hit paradoxona, amelyről oly sok szent imádsága tesz tanúságot. De vajon Isten akarja-e azt, hogy „nagy dolgokat” kérjünk tőle? Nem sérti-e az Ő méltóságát és fenségét, ha „túl nagy dolgokat” kérünk tőle? Vajon örömet leli-e abban, ha merészen „nagy dolgokat” kérünk tőle? Például azt, hogy senki se kárhozzon el, hanem mindenki üdvözljön? „Mit szabad remélnünk?” – teszi fel a kérdést Hans Urs von Balthasar, amikor a kárhozat reális lehetőségéről és az emberi szabadság titkáról gondolkodik. Balthasar az emberi kérés merészségével, a remény mindent túlszárnyaló erejével kapcsolatban bemutatja azokat a szenteket, akik a remény tanúi voltak az egyháztörténelemben, akik mertek „nagy dolgokat” kérni Istentől, annak tudatában, hogy Isten az ő szerető Atyjuk, aki kedvét leli abban, hogy kicsiny gyermekei nagy kéréseit szeretetből teljesítse.¹⁰²

102 Vö. HANS URS VON BALTHASAR: *Mit szabad remélnünk?* Sik Sándor Kiadó, Budapest, 2006, 72–83.

Milyen a helyes kérés? Állhatatos és kitartó: „Ezek mindnyájan állhatatosan, egy szívvel-lélekkel kitartottak az imádkozásban az asszonyokkal, valamint Máriával, Jézus anyjával és rokonaival együtt.” (ApCsel 1,14) A helyes kérés lelkületében az ember azzal a bizalommal fordul az Atyához, hogy tudja, már megkapta, amit kért: „Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál engem. Én ugyan tudtam, hogy mindenkor meghallgatsz, csak a körülálló népért mondtam, hogy higgyék, hogy te küldtél engem.” (Jn 11,41–42) „Higgyétek, hogy mindazt, amit imádkozva kértek, már elnyertétek, és meglesz nektek.” (Mk 11,24) „Az a bizalom él bennünk iránta, hogy bármit is kérünk akarata szerint, meghallgat minket. Tudjuk ugyanis, hogy ő sugallta mindazt, amit kérünk.” (1Jn 5,14–15 – Békés-Dalos)

Ez utóbbi szentírási részlet hallatlanul bátorító azok számára, akik missziójuk során sok más csodatett mellett még halottakat is akarnak feltámasztani, hiszen magának Jézusnak az akarata az, hogy tanítványai halottakat is támasszanak fel. Aki tehát Jézusnak ezt az akaratát akarja megvalósítani, annak biztos dolga van, hiszen ő sugallta ezt a nyilvános kinyilatkoztatásban. Walter Kasper szerint a csoda feltételezi a hitet, mégpedig a megharcolt hitet, a helyes kérést: „*A csoda a hitet kifejező kérésre ad választ.* Az evangéliumok beszámolójában a hívőnek gyakran ki kell harcolnia kérése meghallgatását; a csoda tehát Jézus válasza a hozzá kívánczoló akarat vágyára, Jézus válasza az ember imádságára.”¹⁰³ Erről a vágyról is pontosabb képet kell kapnunk ahhoz, hogy a karizma felszítása valóban hatékony legyen.

3.4.2. Az égő vágy

A sok-sok evangéliumi csodaelbeszélést olvasva igazán megragadó az az égő vágy, amely a vérfolyásos asszonyt arra ösztönözte, hogy utolsó reményét Jézus ruhájának megérintésébe vesse, amikor a legkisebb eredmény nélkül már minden pénzét a gyógyulására költötte (vö. Mt 19,20–22; Mk 5,25–34). Amilyen égő vágygal küzdött gyógyulásáért ez a kínlódó asszony, legalább olyan égő vágyra van szükségük azoknak, akik szeretnék Jézustól megkapni a csodatevő hit karizmáját azért, hogy halottakat támasszanak fel. Karl Kertelge nagyszerű elemzésének segítségével tekintsünk kissé mélyebben ebbe a csodaelbeszélésbe.

Az asszony az érintésen keresztül próbálja titokban megszerezni Jézus gyógyító erejét. Jézus előtt azonban az őt lökdöső tömeg ellenére sem marad rejtve szándéka; kérdőre is vonja az asszonyt, hogy aztán szavaival a megtörtént gyógyulást igazolja: ’Hited meggyógyított téged’ (Mk 5,34). [...] A szinte mágikus erőátvitelt jelentő hitnek a kiemelése itt visszautal az asszony magatartására. [...] Hogyan értelmezhetjük ezt a visszautalást? Vajon az asszony mágikus elképzelését igazolja Jézus, amikor a hitről beszél? Hol marad az asszony

103 WALTER KASPER: i. m. 108.

elképzelését és magatartását illető és elvárható kritika? Véleményem szerint ez a kritika elhangzik, amikor kiemeli a **hitet**. Ugyanis nem az asszony magatartása eredményezte a gyógyulást, hanem a hite. A kritika különlegessége abban áll, hogy Jézus még az asszony naiv-primitív magatartásában is fel tudta fedezni a hitet, és ez arra ösztönözte őt, hogy megmentse az asszonyt, amit csak a hitben lehetséges véghezvinni. [...] Milyen hit az, amit Jézus itt feltételez? Elegendő azt mondani, hogy a gyógyulás utáni természetes vágy, amely mindig bizalomra gerjeszt a csodatevők (=csodadoktorok) iránt? A kommentátorok sok esetben 'Jézus csodahatalmába vetett megingathatatlan bizalomról' beszélnek. [kiemelések az eredetiben]¹⁰⁴

Tehát ez az asszony nem rendelkezett tökéletes, objektív hittel, nem volt bizonyossága arról, hogy Jézus az Isten Fia, de szubjektív (immanens) hite nyitott volt arra, hogy az objektív (transzcendens) hitből részesedve elnyerje a gyógyulást.

Megérinteni valakinek a ruháját azzal a bizalommal, hogy meggyógyulok – ez fetisizmus.¹⁰⁵ Ez az asszony talán azért közeledett éppen ilyen szemlélettel Jézushoz, mert már sok korabeli „orvos” praktikáját kipróbálta, és a reménybeli gyógyulásához eddig bejárt megértési út továbbra is jellemezte őt. Jézus nem törli el az asszony történelmiségét, empirikus feltételekhez kötöttségét; nem kényszeríti őt arra, hogy tagadja meg eddigi életútját; nem mondja neki azt: „Nem gyógyítalak meg, mert te csak egy babonás asszony vagy, akinek fogalma sincs Isten Országának magasabb titkairól!” Éppen ellenkezőleg, Jézus az asszony szemléletébe „beletestesíti” az objektív hit bizonyosságát, Jézus az asszony szubjektív hitét megragadja, belülről kitágítja és felemeli, hogy megtörténhessen a valódi, személyes, életalakító, csodás találkozás kettőjük között.

Amikor Jézus azt mondja: 'Hited meggyógyított téged', akkor nem egy pszichogén folyamatra utal, hanem az emberi gyógyulásnak Istentől való eredetére hivatkozik. Ebben az értelemben a hit a **Transzcendencia** műve. Az ember hite egy Másikra, a közeli Istenre utal, aki megelőzi az ő én-létét. [...] Márk 5-ben könnyű felismerni, hogy a gyógyulást kereső asszony erősen bízik Jézus csodatevő hatalmában. Ezt az őszinte bizalmat Jézus pozitívan hitként vagy a hithez vezető útként értékeli. A Jézussal való találkozás határozta meg a gyógyulást keresőnek a hitbe vetett bizalmát, és ez mentette meg őt.¹⁰⁶

Jézus előhívja a tolongó tömegeből az asszonyt (Mk 5,30–33), hogy tudatosan a figyelem középpontjába állítsa a nyitottságát, bizalmát. Jézus azt akarja, hogy mindenki

104 KARL KERTELGE: i. m. 45–46.

105 Vö. „egyes tárgyaknak titokzatos, természetfeletti erővel való felruházása, s ebből fakadó babonás tisztelete” BAKOS FERENC: i. m. 257.

106 KARL KERTELGE: i. m. 45–46.

tudja meg, hogyan hitt a gyógyulásában ez az asszony. Jézus azt akarja, hogy mindenkit érintsen meg az az égő vágy, amely ezt az asszonyt nyitottá tette.

A hit gyógyító hatalma tehát nem az ember valamiféle ereje, ami természetes módon jut kifejezésre, hanem Isten ereje, akiben az ember hite hatalmat nyer. [...] A hit határozza meg ugyanis a gyógyuláshoz való felkészülést. [...] A hit az ember erejéből mindig sokkal többet követel, a hit az ember egész magatartását meghatározza, ami az Istennek tett életigéret vállalása által személyes művé válik.¹⁰⁷

Jézus megdicsérte ezt az asszonyt, amikor mindenki előtt példának állította az ő nyitottságát, égő vágyát, a gyógyulásába vetett hit által megszületett személyes bizalmát. A halottfeltámasztási parancs megvalósítására nézve, a vérfolyásos asszony égő vágyát szemlélve mindebből ezt a következtetést vonom le: *Mindaz, aki hiszi, hogy ez a parancs személyesen neki szól; és ezzel egyszerre: mindaz, aki akar halottakat feltámasztani, az szilárdan remélheti, hogy fog halottakat feltámasztani. Mindaz, aki az evangélium hirdetése során őszintén látni akar halottfeltámasztásokat is, abban a meggyőződésben, hogy a halottfeltámasztási parancs azért van leírva a Bibliában, mert minden kornak, így napjainknak is szüksége van ilyen csodákra, az szilárdan remélheti, hogy meg fogja látni azt, amire égő vágyal vágyakozik.*¹⁰⁸

3.4.3. A biztos elfogadás

Azt, amit Jézus földi működése során az Egyháznak megígért, nemcsak helyesen kell kérni, és azt, amit a hívő ember a jövőben szeretne látni, nemcsak égő vágyal kell keresnie, hanem tudnia kell a jelenben biztosan elfogadni.¹⁰⁹ Ha már a helyes kérés és az

107 Uo. 47.

108 Éppígy kimondható a csodatevő hit karizmájára is, a Tridenti Zsinat szándékával (DH 1809; vö. 230. lábj.) összhangban: *Mindaz, aki hiszi, hogy az önmegtartóztató életre hívó evangéliumi tanács személyesen neki szól; és ezzel egyszerre: mindaz, aki akar önmegtartóztató életet élni, attól Isten nem tagadja meg az önmegtartóztatás ajándékát, tehát az szilárdan remélheti, hogy valóban önmegtartóztató életet fog élni.* Természetesen a két karizma két különböző valóság, tehát az analógiás következtetés határai megnyilvánulnak: az egyikre érvényes igazság azonos értelemben nem alkalmazható a másikra. Tehát senki sem állíthatja *abszolút* bizonyossággal, hogy önmegtartóztató életet fog élni a cölibátus karizmájának erejével, mint ahogy azt sem állíthatja senki *abszolút* bizonyossággal, hogy halottakat fog feltámasztani a csodatevő hit karizmájának erejével. Hiszen éppen az lenne istenkisértés, ha *abszolút* bizonyosságot várnánk Istentől döntéseink helyességének és ezzel egyszerre Isten személyes meghívásának igazolásához.

109 A biztos elfogadás lelkiülete magában hordozza a nyitottságot arra nézve, hogy vágyának beteljesedése a kikövetelhetetlen, szuverén és minden emberi feltételt meghaladó kegyelem titka marad. Előre elfogadja azt a lehetőséget, hogy történelmi szituációjában nem kaphat *abszolút* bizonyosságot, tehát előre szabadon elfogadja annak a lehetőségét is, hogy vágya esetlegesen nem fogja megtalálni azt az alakot, ami tárgyának megfelel. Ebben a lehetőségben azonban továbbra is kérdés marad az emberi állhatatlanság problémája, miszerint valójában nem akarja a célját elérni, nem hisz abban, hogy Krisztus által képes lenne erre, és ezért kibúvót keres a személyes elkötelezettség vállalása alól.

éő vágy elsajátítását is „ki kell harcolnia a hívőnek” (Kasper), akkor sokkal inkább ki kell harcolnia – elsősorban saját szubjektív hitével – a biztos elfogadás bizonyosságát.

A biztos elfogadás elsajátításában is egy ember lesz azok segítségére, akik akarnak halottakat feltámasztani, mégpedig a királyi tisztviselő, aki azt mondta Jézusnak: „»Uram, gyere el, amíg meg nem hal a gyermekem!« Jézus azt mondta neki: »Menj, a fiad él!« Hitt az ember a szónak, amit Jézus mondott neki, és elment. Amint hazafelé tartott, már eléje jöttek a szolgálói, és jelentették, hogy a fia él. Megtudakolta tőlük, hogy melyik órában lett jobban. Azt felelték neki: »Tegnap hét órákor hagyta el őt a láz.« Megértette ebből az apa, hogy éppen abban az órában, amelyben Jézus azt mondta neki: »A fiad él.« Hitt ő és egész házanépe.” (Jn 4,49–53) Bár a királyi tisztviselő – feltehetőleg művelt, okos ember volt – Jézussal személyesen találkozáskor hitt a szavának, mégis szüksége volt arra, hogy később világosan megértse: éppen akkor gyógyult meg a fia, amikor ő abban a hitben indult haza, kérése már meghallgatásra talált, a fia már él. Ez a megértés pedig egy teljesebb hitet eredményezett, mert korábbi spontán engedelmissége önmaga számára is a hit igazi bizonyosságát jelentette. Amikor még hazafelé tartott, akkor már a biztos elfogadás tapasztalata jellemezte őt, mégis a számára is minden bizonnyal a meglepetés erejével hatott élő fia látványa.

A meglepetésre való várakozás terében válik igazán kérdéssé a kérdés: *Hogyan támasszuk fel halottakat?* Ha a hit feszültségteli paradoxonában valaki kijelenti, „Én halottakat fogok feltámasztani”, nem hasonló-e ez a kijelentés ahhoz a tapasztalathoz, ahogyan az édesapa Jézus szavára hazaindul? Talán nem mondhatta volna azt az édesapa a Jézussal való találkozás hatására, „Én a fiamat élve fogom látni”? Az édesapa cselekvő engedelmissége hasonló a kafarnaumi százados szavához, amely magát Jézust is elcsodálkozásra készítette (vö. Mt 8,5–12). Azonban feltehető egy kérdés: *Ma elsajátítható-e a királyi tisztviselő vagy a kafarnaumi százados hite Jézus halottfeltámasztási parancsával kapcsolatban?* Azért jogos a kérdés, mert ez a két hívő férfi Jézussal találkozáskor, tőle személyes ígéretet kapott kérése teljesüléséhez, de hogyan kaphat valaki ma ilyen „erős”, személyes ígéretet a halottak feltámasztásához?

Jézus halottfeltámasztási parancsa ma is elhangozhat az egyházi igehirdetés szava által, a Szentírás olvasásakor vagy egy élethelyzet összefüggésében. Az elhangzás *hangzása* azonban a meghalláson is múlik, hiszen aki passzív a *hangzással* szemben, az hogyan hallhatná meg a halottfeltámasztási parancsot? A meghallás pedig meglátásom szerint mélyesen összefügg a világnépfelfogásával és a képzelet kitérítésével. Aki *abszolút* mértékben, egyáltalán nem tudja és nem is akarja elképzelni, hogy az Egyháznak adott halottfeltámasztási parancs *neki* is szólhat, az egyenlőre még passzív a *hangzással* szemben. Aki *abszolút* mértékben, egyáltalán nem tudja és nem is akarja elképzelni, hogy ő a királyi tisztviselő vagy a kafarnaumi százados hitével kijelentheti, „Én halottakat fogok feltámasztani”, az még nem lépett rá ennek a parancsnak a személyes meghallásához vezető útra.

Természetesen Jézus mennybemenetele után már semmilyen meghívás vagy parancs, ígéret sem hangozhat el Jézus „testközeli”, személyes ígéretként, hiszen Jézus „emberközeli”, földi működése véget ért, a nyilvános kinyilatkoztatás lezárult. Azonban a Szentlélek eleven megtapasztalásában, az Egyházban újra és újra, bensőleg átélve meghirdetett pünkösdi tapasztalatban a Jézussal való személyes találkozás és az ebből fakadó cselekvő engedelmesség bizonyossága mindenki számára adott. A világkép feltörését, a képzelet kitágítását és a karizma felszítását végigjáró ember számára ez a kijelentés: „Én halottakat fogok feltámasztani”, tehát nem isteni előretudást, nem a jövő elővételezésének *abszolút* bizonyosságát, nem az üdvösség bizonyosságának kálvini értelmezése szerinti analógiát jelent.¹¹⁰ Inkább egy „ekszztatikus”, világnézeti határátlépésből fakadó meggyőződés spontán kifejeződése, mely abban bíz, hogy maga Jézus akarja az Egyház mindenkori jelenében, így napjainkban is a halottfeltámasztási parancs látható megnyilvánulását.

A biztos elfogadás nem jelenti azt, hogy a csoda automatikusan működő, intézményes jelleget ölt. „Jézusnál a karizmatikus gyógyítás soha nem vált kvázi intézményesített dologgá, ahol szükségszerűen következik be a csodálatos gyógyulás. A karizmatikus meghatározottság és ezzel a meglepetés mozzanata mindvégig megmarad.”¹¹¹ Tehát a halottfeltámasztáshoz szükséges biztos elfogadás tapasztalata is mindvégig megőrzi a hit eseményszerűségét, a meglepetés kihívó erejét. Egy egyszerű hasonlattal élve: a gyermek biztosan tudja, hogy már megvan a karácsonyi ajándék még az ünnep előtt, mégis meglepetés marad a számára, és éppen akkor nem lenne meglepetés, ha egyáltalán nem is tudná, hogy fog kapni bármit is. Tehát a meglepetésre is várni kell, mégpedig égő vággyal kell várni rá, hogy minél nagyobb lehessen maga a meglepetés. Ezt a várakozást fogom most bemutatni.

3.5. Várakozás a Szentlélek indítására

Ahányféle az élet, annyiféle a halál, és ahányféle a halál, annyiféle halottfeltámasztás lehetséges. A halottfeltámasztásra indító szót nem várhatjuk az élet eseményszerűségétől

110 Ezzel a kijelentéssel sokkal inkább az üdvösség bizonyosságának Georg Kraus-féle, a kérdésre adott válaszok egymást logikailag kizáró tendenciáját meghaladó, szintézisre törekvő szemléletének analógiája hozható összefüggésbe: „... az egyes keresztény elsősorban azzal nyeri el az üdvösség bizonyosságát, hogy önmagát teljes bizalommal és reménnyel Jézus Krisztus üdvözítő művére bízza; másrészt pedig azzal nyeri el az üdvösség bizonyosságát, hogy elfogadja: az egyház közössége igében és szentségben igéri számára az üdvösséget; harmadsorban pedig: személyesen megtapasztalja, hogy Isten a hitben és a szeretet cselekedeteiben való állhatatosság ajándékában részesíti.” GEORG KRAUS: Üdvösség bizonyossága. In Wolfgang Beinert: *A katolikus dogmatika lexikona*. 656.

111 JOACHIM GNILKA: i. m. 21.

jelentősen eltérő, „különleges isteni jelként”, hiszen azt meg sem értenénk. Dolgozatom előfeltételéhez¹¹² híven eleve pozitív módon közelítek legfőbb kérdésemhez, hitelt adok Jézus halottfeltámasztási parancsának, mint ahogy Benedek pápa is eleve pozitív módon közelít az egész evangéliumhoz:

Az én Jézus-ábrázolásom mindenekelőtt azt jelenti, hogy hitelt adok az evangéliumoknak. Természetesen mindazt feltételezem, amit a Zsinat és a modern exegézis az irodalmi műfajokról, a kijelentések szándékáról, az evangéliumok közösségbe ágyazottságáról és ebbe az életösszefüggésbe illeszkedő beszédmódjukról megállapít. Mindezt – amilyen jól csak tudtam – magamévá téve, mégis meg akartam kísérelni, hogy bemutassam az evangéliumok Jézusát, mint az igazi Jézust, mint a tulajdonképpeni értelemben vett 'történeti Jézust'.¹¹³

Bár én is mindvégig hitelt adtam az evangéliumoknak – a halottfeltámasztási parancs értelmezése során a számomra elérhető legtágabb területet bejárva –, mégis meg kell állapítanom azt, hogy szinte áthidalhatatlan szakadék választja el Jézus galileai hallgatóinak csodákhoz való hozzáállását a mai ember magatartásától. Erről a szakadékról Martin Dibelius így elmélkedik:

Jézus hallgatói, akik közül aligha érintett meg bárkit is komolyan a görög kritikai filozófia, úgy gondolták, hogy éppen a megmagyarázhatatlan az isteni cselekvés színtere. Ha jelen valóságunkban, tulajdon szemünk előtt valami megmagyarázhatatlan történe, ha valaki egy holtan fekvő embert hirtelen életre keltene... akkor a bátrabbak maguk kísérelnék meg a folyamat vizsgálatát, a félénkebbek visszahúzódnának, a kelletlenebbek a rendőrséget, a lelkesebbek a sajtót értesítenék – de senki sem hullna térdre imádkozni! Holott pontosan ez az, amit Jézus hallgatói tennének, ha szembesülnének a csoda jelenségével.¹¹⁴

Ez alapján tehát joggal tehető fel a kérdés: *Ki fog ma halottfeltámasztásra várni? Egyáltalán hogyan hallhatja meg a mai ember a halottfeltámasztásra indító szót, illetve az élet eseményszerűségének egy adott mozzanatát képes-e egyáltalán úgy értelmezni, hogy ez a jelenség éppen őhöz intézett felhívás? Ki fog ma halottfeltámasztást kérni korunk apostolaitól? Mit szólna egy pap, ha egy édesapa vízbefúlt kisfiával a karján berohanna a plébániára, és gyermeke feltámasztását kérné? Egyáltalán megtörténhet-e ma ilyen vagy hasonló eset?* Dibelius pontos korrajza alapján teljes joggal megállapíthatjuk, hogy a mai ember világgképének nem része a halottfeltámasztás problémája. Jelen valóságunkban ez nem kérdés.

112 Lásd 1.3.1. – Jézus halottfeltámasztási parancsát meg lehet érteni, mai elhangzását meg lehet hallani és meg is lehet valósítani.

113 JOSEPH RATZINGER: i. m. 17.

114 Idézi JOACHIM GNILKA: i. m. 20.

Ha pedig valaki kérdéssé is teszi a csoda-elbeszéléseket, akkor is az esetek többségében eleve a hagyományos allegorikus értelmezés, illetve a saját tapasztalataiból felépített világnézet „foglya” marad.¹¹⁵ Mindig megmutatkozik az egyes hívő szubjektív hite a konkrét életszituációkban, ennyiben tehát igaz az, hogy ki-kik a maga világlátásával már meg is alkotta a saját „valóságát”. Azonban akit nem hagy nyugodni, hogy „a valóság Krisztusban van” (Kol 2,7), az továbbra is makacsul ragaszkodik ahhoz, hogy *a halottfeltámasztás csodájának valóságnak kell lennie*. Ez a makacs ragaszkodás pedig a Szentlélek indítására való várakozással azonos.

Ha nem is kérnek ma halottfeltámasztást senkitől – megelőző korszakok szokásával ellentétben¹¹⁶ –, azért még korunk apostolai hittel várhatják a halottfeltámasztásra indító eseményszerű szót (pl. halálhír vétele, halott látványa), és a feljűk irányuló konkrét, emberi kérés nélkül is megtehetik ezt. Megtehetik ezt, amennyiben a Szentlélektől megkapják a csodatevő hit ajándékát. De hát mért ne kapnák meg, ha helyesen kérik, égő vágygal szomjaznak és biztos elfogadással már a jelenben hálát adnak érte? Rolf Zerfass szerint egyenesen az igehirdetés lényege a magvetés látható gyümölcsseire való várakozás:

Csak az 'igehirdetés és a csodajelek' egységében (Lk 9,1k; 10,9; Mk 16,20) közvetíthetik tehát Jézus tanítványai az embereknek, ki valójában Isten, aki őket küldi, mi a szándéka az emberekkel, és miért érdemes föltenni rá mindent. [...] Ezért tehát az első követelmény ahhoz, hogy Isten gyógyító lényege előtűnhessen az igehirdető által, hogy az legyen áttetsző Isten felé. Mindig kell (és szabad!) arra számítani, hogy Isten másképp is 'játékban van', mint az ő szavai által, mivel Istennek végül is nem az a szándéka, hogy tanítsa az embereket, hanem hogy 'az emberek fiaival legyen' (Péld 8,30), 'köztük legyen' (Lev 26,11; Mt 28,10; Jel 21,3). Ezt az Istent csak úgy tudja az igehirdető szóhoz juttatni, ha Isten Igéje ismét tetet ölthet, vagyis a világot hús-vér valóságában átalakíthatja. [...] Prédikálni ezért nem csupán annyit tesz, mint néhány meghitt szót mondani az emberről, az életről vagy Istenről, hanem inkább: hagyni Istent, hogy szóhoz jusson; annak az Igének a szolgálatába állni, aki az eget és a földet alkotta, és aki most új eget és új földet akar elhozni. [...] Isten utolsó szava így hangzik a Szentírásban: 'Nézd, újjáalkotok mindent' (Jel 20,5). A hiteles igehirdetést ezért arról ismerni meg, hogy valami mozgásba jön. A prédikátornak szabad számolnia azzal, hogy körülötte is az történik, amiről az Orfeusz-legenda és a Lukács-evangélium beszámol: bénák járnak, vakok látnak, foglyok kiszabadulnak (Lk 4,18–21; 7,22kk). A prédikátor kíváncsisága persze valójában nem a saját prédikációjának hatására irányul, hanem arra, hogy miként

115 Vö. TARJÁNYI BÉLA: i. m. 115.

116 Lásd Hebert gyűjteményének példái: Szent Benedektől és Szent Patriktól is kértek halottfeltámasztást. ALBERT J. HEBERT: i. m. 61, 185.

dolgozik Isten már régóta körülötte, hogy milyen Istennek a dinamikája (Róm 1,16), amellyel szavát ő is együtt lendíti, és hogy milyen az az építkezés (1Kor 3,9–17), amelyben szolgálata által ő is 'alvállalkozó'.¹¹⁷

Tehát szabad és kell is számolni azzal a lehetőséggel, hogy a Szentlélek erejéből fakadó igehirdetés, a Szentlélekben megújult hívő élet minden formája ma is megtérésekben, közösségek születésében, jelekben és csodákban termi meg a gyümölcsét. A Szentlélek indítására való várakozás elsősorban azt jelenti, hogy a mindenkori tanítvány az Ige szolgálatába áll, áttetszővé teszi magát a gyógyító Isten előtt, hagyja, hogy Isten szóhoz jusson. Isten szava pedig Jézus Krisztus által az, hogy: „...támasszatok föl halottakat...” (Mt 10,8) Ez a szó valóság, mert Krisztus szava, aki maga a Valóság (vö. Kol 2,7). Azonban a mindenkori tanítványnak áttetszővé kell tennie magát, hogy Jézus sok-sok ígérete közül éppen ez is láthatóvá válhasson.

Aki tehát várja a halottfeltámasztást, az már a türelmes várakozásban nyitottá teszi magát a Lélek cselekvésére, hiszen „ha azt reméljük, amit nem látunk, akkor várjuk is türelemmel. Hasonlóképpen a Lélek is segítségére van erőtlenségünknek, mert nem tudjuk, miképpen kell kérnünk, amit kérünk; de maga a Lélek jár közben értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal.” (Róm 8,25–26) A Lélek tehát segítségére van azoknak, akik erőtlenségük tudatában a Lélek erejére szomjaznak azért, hogy halottakat támasszanak fel. A Lélek cselekvése és az ember cselekvése pedig egymásra hangolt jelként itt és most kell, hogy megmutatkozzon.

3.6. Cselekvés itt és most

Amikor Péter apostol egyik missziós útja során éppen Liddában hirdette az igét, akkor váratlan dolog történt: a szomszédos Joppében élő hívek egy halálesetről értesítették és kéréssel fordultak hozzá:

»Ne késlekedj hozzánk jönni!« Péter erre útrakelt, és elment velük. Amikor megérkeztek, felvezették őt a felső terembe. Az özvegyek mind körülvették őt sírva, és a köntösöket és ruhákat mutogatták, amelyeket Dorkász készített nekik, amíg velük volt. Péter azonban mindnyájukat kiharcolta, azután térdre borulva imádkozott, majd a holttesthez fordulva így szólt: »Tabíta, kelj föl!« Erre az kinyitotta a szemét, meglátta Pétert, és felült. Ő pedig odanyújtotta neki a kezét és felsegítette. Azután odahívta a szenteket és az özvegyeket, és megmutatta nekik őt, hogy él. Híre ment ennek egész Joppében, és sokan hittek az Úrban. Történt ezután, hogy sok napon át ott maradt Joppében egy bizonyos Simon tímárnál. (ApCsel 9,38–43)

117 ROLF ZERFASS: *Nevedet hirdetem. A homiletika alapelemei*. Szent István Társulat, Budapest, 1995, 24.

Erről a csoda-elbeszélésről Lenkeyné Semsey Klára megállapítja azt, hogy nyilvánvaló hasonlóságot mutat azzal az evangéliumi történettel, amikor Jairus a lányához hívja Jézust, mert az haldoklik (vö. Lk 8,41kk.). Ez a hasonlóság Semsey Klára szerint pedig arra enged következtetni, hogy Pétert is kifejezetten halottfeltámasztásra kérték, bár ezt a mozzanatot az elbeszélés konkrétan nem tartalmazza.¹¹⁸ Érdemes tehát a biblikus párhuzam erejét kihasználni.

Visszatérve az evangéliumhoz: Jézus határozottan elindul Jairus kérésére, és még a halálhír sem riasztja vissza, hanem bátran folytatja útját, biztatva az édesapát is: „Ne félj, csak higgy, és megmenekül!” (Lk 8,50) Jézus feltűnő magabiztosságát nem elegendő pusztán azzal a páratlan istenkapcsolattal indokolni, amely egész létét meghatározta. Ez a csodatette is emberségének szabad kibontakozásból fakadó személyes cselekedet volt, tehát neki is (egészen sajátos értelemben), emberi erőfeszítéssel kellett szert tennie arra a meggyőződésre, hogy az emberek minden szükségében valódi segítséget tud nyújtani, így lesz ez ebben a helyzetben is: fel fogja támasztani Jairus lányát. Éppígy Péter csodatettének lényegét, magabiztosságának erejét is akkor lehet mélyebben elsajátítani, ha nem feledkezünk meg a hitért vívott személyes harcáról. Természetesen a két csoda-elbeszélés hasonlóságán túl alapvető különbség van Jézus és Péter tettének ábrázolása között, hiszen Péter a halott feltámasztását megelőzően térdre borul Isten hatalma előtt, Jézus viszont saját teljhatalmából cselekszik.

Nincs írott forrás arról, hogy Péter hogyan imádkozott a halottfeltámasztás előtt. Azonban nem nehéz elképzelni azt, hogy felidézte szívében Jézus szavát: „Mindazt, amit imádkozva kértek, higgyétek, hogy már elnyertétek, és megszereztek.” (Mk 11,24) Mi

118 Vö. „A halottat megmosták, de nem kenték meg különböző illatos tartósítószerrel, ahogyan egyébként ez szokás volt. Talán közeli feltámasztásában reménykedtek. A felső szobába helyezték, ahol a levegő jobban járja (vö. 1Kir 17,17kk. és 2Kir 4,32kk.). Halálakor a gyülekezeti tagok tudomására jut, hogy Péter a közelben van, mintegy 3 órányi gyalogútra. Érte küldenek, hívják, mint egykor Jairus Jézust (Lk 8,41kk.), hogy legyen segítségükre. Izrael gyakorlatát átvette az első idők egyháza és tovább is adja (Jak 5,14). Péter enged a kérésnek és kész segíteni. Mestere eljárását követi. Rejtetten tesz jót. Csak azok vannak jelen, akikre az ügy tartozik. Az élet Urához fordul alázattal (Jn 11,41) és életre szólítja a halottat. Istennek hatalma van a halál fölött. Erről adott jelt a próféták által, ebből adott ízelítőt Jézus Krisztus munkássága nyomán, ezt szemlélteti az apostolok munkája is. A halottak nem maradnak örökké a halál állapotában, az élet Ura életet akar. Isten végső megoldását hirdetik ezek a történetek. A reménytelennek látszó helyzetben is tud és segít az, aki Isten erejével jár. Az imádságát követő szavai a 2Kir 4,33-mal és a Mk 5,40 mondatával csengenek egybe. Péter szavára Tábita kinyitja a szemét. Péter nem mormolt varázsigéket, nem emlegetett titkos nevet, nem hajtott végre különös cselekményt. Ellenben belső közösségben volt az élet forrásával az imádság által, és ezúton jelzi a halál felett is győztes Úr hatalmát. Az Úr ama napon az apostolok által is jelzi a halottak feltámasztását. Szemlélteti, hogy a halál állapotából van feltámasztás. A halálból – mint az alvásból – fel lehet kelni. Az Úr szavára megelevenednek a halottak.” LENKEYNÉ SEMSEY KLÁRA: Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv magyarázata. In *A Szentírás magyarázata. Jubileumi Kommentár* 3. köt. Kálvin, Budapest, 1998, 172–229, 191–192.

történt Péter imájában? A karizma felszítása: helyes kérés, égő vágy és biztos elfogadás. Személyes világképének feltörése, képzeletének kitágítása a húsvéti esemény és a pünkösdi tapasztalat által már megtörtént. A Szentlélek halottfeltámasztásra indító szava pedig öhozza sem az élet eseményszerűségétől jelentősen eltérő, „különleges, isteni jelként” érkezett meg, hanem egy rendkívül egyszerű, emberi élethelyzetben, egy gyászoló család meglátogatásakor. Ha nem is kérték Pétertől kifejezetten azt, hogy támassza fel Dorkászt, ő mégis ezt az életszituációt Jézus halottfeltámasztási parancsaként értelmezte, az eseményekből kihallotta Jézus szavát: „...támasszatok föl halottakat...” (Mt 10,8). Cselekvő engedelmissége pedig láthatóvá tette Jézus szavának valóságát.

Korunk keresztényei közül is bárki láthatóvá teheti ezt a szót, amennyiben meggyőződésévé válik: „A Szentlélek tevékenysége nem korlátozódik az apostolokra. Karizmája és szolgálata révén minden keresztény hozzájárul az egyház felépítéséhez. Ez pedig az egyház maradandó sajátossága, és nem csak a kezdeti lelkesedésre vonatkozó jelenség (1Tessz 5,19).”¹¹⁹ Aki halottat akar feltámasztani, annak természetesen nem szabad megfélekednie arról, hogy amikor eljön az ideje, akkor majd Isten maga ébreszti benne a szándékot, és Ő fogja végrehajtani a tettet tetszésének megfelelően (vö. Fil 2,13 – SzIT). Akiben pedig felébred a szándék, hogy halottat akar feltámasztani Jézus szavának engedelmeskedve, annak mélyen el kell gondolkodnia az alázatról is. Az alázat értelmezésem szerint természetesen nem azt jelenti, hogy valaki elmenekül Isten hívó szavától, hanem azt, hogy felkészültté teszi magát annak meghallására, és meg is teszi azt, amit *neki* meg kell tennie. Erről az életszituációról, Isten hívó szavával való találkozásról, az alázatról megható egyszerűséggel beszél Karl Jaspers:

Isten vezetésének meghallása természetesen a tévedés kockázatával jár, s ez alázatosságra int. Kizárja, hogy mindenben a magunk bizonyosságára hagyatkozzunk, nem engedi, hogy saját cselekedeteinket – mint mindenkinek szóló parancsot – általánosítsuk, s elrekeszti a fanatizmus útját. Ha mi magunk világosan látjuk is, melyik az Isten vezetése szerinti út, még akkor sem állíthatjuk teljes bizonyossággal, hogy mindenki számára ez az egyetlen.¹²⁰

4. KONKLÚZIÓ

Amikor az első keresztény igehirdetők megkezdték missziójukat, akkor a Szentlélek eleven megtapasztalásából, az erő (dünámisz) benső átéléséből fakadtak szavaik és tetteik (vö. ApCsel 2,37; 6,8). Sőt, Pál apostol merészen és öntudatosan kijelentette: „... az én apostoli mivoltom jelei a végtelen türelemben, jelekben, csodákban és hatalmi tettekben

119 GERHARD LUDWIG MÜLLER: *Katolikus dogmatika*. Kairosz, Budapest, 2007, 572.

120 Eredeti forrásmegjelölés nélkül idézi: MÁTYÁS GYÖZÖ: A legyilkolt remény. *Filmvilág*, (2008/2) 29.

nyilvánultak meg közöttetek” (2Kor 12,12). Tehát a népek apostola az apostoliság kritériumának tartotta a csodákat, beleértve természetesen a halottfeltámasztást is. Azonban a későbbi korok keresztényei hajlamosak arra, hogy idealizálják az induló Egyház képét, mintha csak a szeretet, a jelek és a csodák jellemezték volna az őskeresztények életét, ezzel szemben pedig akkor is voltak komoly viták, szakadások, sőt hallatlan erkölcsi botrányok (vö. ApCsel 5,1–11; 1Kor 5,1–13; Gal 2,11–14). Tehát a születőfélben levő Egyház kezdettől fogva hordozta a *casta meretrix* titkát. A mai Egyháznak is éppen ez a realitása: szentek és bűnösök közössége. Hatékony tanúságtételek és arisztokratikus félelmek, megújuló közösségek és önemésztő intézmények képe tárul eléink. Napjaink katolikus Egyházában nemhogy a halottfeltámasztások csodáiról nem kapunk hírt, de a missziós parancs többi elemének megvalósítása is súlyos válságon megy át, hiszen a keresztelesek, a szentség-kiszolgáltatások visszaesése, a kiürülő templomok, a gazdasági csődbe rohanó plébániák mind-mind a katolicizmus súlyos térvészését bizonyítják hazánkban.

Mindezt tudatosítva, dolgozatom alapvető célját szem előtt tartva elsősorban önmagamnak kell feltennem a kérdést: *Mit akarok? Mi a célom? Én is halottakat akarok feltámasztani?* Eddig csak a sorok között jelent meg bizonyos mértékben személyes, szubjektív viszonyulásom a halottfeltámasztás titkához. Azonban be kell látnom azt, hogy nem kerülhetem ki ezeket a kérdéseket. Sőt, ha valóban felelősen és komolyan tettem fel a kérdést: *Hogyan támasszunk fel halottakat?*, akkor elsősorban *nekem, a magam nevében kell válaszolnom rá.*

Ha az életem folyamán még legalább egyszer hasonló helyzetbe kerülök, mint akkor, amikor láttam valakit, akit végtelenül lesújtott gyermeke elvesztése, akkor már *másképp fogok cselekedni.* Az a szerencsétlenség, az a tragédia némává tette azt, aki itt maradt. Az édesanya kiáltó némasága maradandóan belém vésődött, bár akkor még nem tudtam, mit kellett volna *másképp* tennem. Nem is tudhattam. Azt azonban most már biztosan tudom, hogy a szerencsétlennel való együttérzés igazán nehéz dolog, nagyon nehéz. Féltó, hogy aki megpróbálja, megnémul. Éppen ezért eddig leírt gondolataimat nem is a saját szavammal, hanem Simone Weil szavával bízom mindazokra, akik a halottfeltámasztás kérdését újból igazán kérdezni akarják:

Kiket szerencsétlenség sújt földre, vergődnek csak, mint a félig eltaposott bogár. Az ilyeneknek nincs többé szavuk arra, mi is történt velük. Azoknak az embereknek meg, kik velük összetalálkoznak – ha bármennyit szenvedtek is különben, de maguk sose voltak szerencsétlenek – sejtelmük sem lehet, mivel találkoztak szembe. A szerencsétlenség legmélyén valami egészen sajátos jelenség, akár a hangok, mikről semmi se adhat fogalmat egy süketnéma számára. Végül azok, kiket megcsonkított a szerencsétlenség, eleve képtelenek arra, hogy mások segítségére siessenek, s még inkább arra, hogy segítséget várjanak saját

maguk számára. A szerencsétlenekkel való együttérzés ezért nyilvánvaló képtelenség. Ha mégis bekövetkezik, az sokkal meglepőbb csoda, mint a vízen való járás, a betegek meggyógyítása vagy akár egy halott feltámasztása.

Cseh Péter Mihály
Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola

IRODALOMJEGYZÉK:

- Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás.* Szent István Társulat Budapest, 2006.
- BAKOS FERENC: *Idegen szavak és kifejezések szótára.* Akadémiai, Budapest, 1976.
- BALTHASAR, HANS URS VON: *Mit szabad remélnünk?* Sík Sándor, Budapest, 2006.
- BALTHASAR, HANS URS VON: *A dicsőség felfénylése. Teológiai esztétika.* 1. köt. *Az alak szemlélése.* Sík Sándor, Budapest, 2004.
- BEINERT, WOLFGANG: *A katolikus dogmatika lexikona.* Vigilia, Budapest, 2004.
- BENYIK GYÖRGY (szerk.): *Csoda-elbeszélések.* Szegedi Bibliikus Konferencia 1998, JatePress, Szeged, 2000.
- BOMAN, THORLEIF: *A héber és a görög gondolkodásmód egybevetése.* Kálvin, Budapest, 1998.
- BULTMANN, RUDOLF: *Hit és megértés.* L'Harmattan, Budapest, 2007.
- BRUGGER, WALTER (szerk.): *Filozófiai lexikon.* Szent István Társulat, Budapest, 2005.
- DENZINGER, HEINRICH – HÜNERMANN, PETER: *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai.* Örökmécs – Szent István Társulat, Bányterenyé – Budapest, 2004.
- DIÓS ISTVÁN (szerk.): *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai.* Szent István Társulat, Budapest, 2000.
- ERDÉLYI JUDIT: *Gyógyulás bármi áron? Ébredés Alapítvány, Pécel, 2004.*
- GETTY, MARY ANN: *A Korintusiakhoz írt első és második levél.* Szegedi Bibliakommentár Újszövetség 7., Korda– Bencés, Kecskemét – Pannonhalma, 1994.
- GÁL FERENC: *A Szentlélek kiáradása.* Szent István Társulat, Budapest, 1986.
- GNILKA, JOACHIM: *A Názáreti Jézus.* Szent István Társulat, Budapest, 2001.
- HAAG, HERBERT: *Bibliai lexikon.* Szent István Társulat, Budapest, 1989.
- Halál. In *Wikipédia, a szabad lexikon.* <http://hu.wikipedia.org/wiki/Hal%C3%A1l>
- HEBERT, ALBERT J.: *Lázár, kelj fel!* Ecclesia, Budapest, 1995.
- HEGYI MÁRTON: *Dionüoszosi-fenomenológiai teológia?* Balthasar, Heidegger, Nietzsche. In *In memoriam Hans Urs von Balthasar.* Vigilia, Budapest, 2007, 299–321.
- Az imaórák liturgiája.* Hivatalos Kiadás, Budapest, 1991.

- II. JÁNOS PÁL: *Fides et ratio*. Szent István Társulat, Budapest, 1999.
- II. JÁNOS PÁL, Redemptoris missio, in *II. János Pál megnyilatkozásai*, 1., Szent István Társulat, Budapest, 2005, 813–877.
- KASPER, WALTER: *Jézus a Krisztus*. Vigilia, Budapest, 1996.
- A Katolikus Egyház Katekizmusa*. Szent István Társulat, Budapest, 2002.
- KERESZTY RÓKUS: *Jézus Krisztus*. Szent István Társulat, Budapest, 1995.
- KROPKÓ PÉTER – BENE JÁNOS: *Megtettem, mert elhittem*. Kropkó Triatlon Club, Siófok, 2006.
- LÉON-DUFOUR, XAVIÉR (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*. Szent István Társulat, Budapest, 1972.
- LONCAR, JOSIP: *Charism of Faith*. Zivo Kamenje, Medugorje, 2007.
- MÁTYÁS GYŐZŐ: A legyilkolt remény. *Filmvilág* (2008/2) 29.
- MCDONNELL, KILIAN – MONTAGUE, GEORGE T.: *Szítsátok fel a lángot. Mi köze a Szentlélek-keresztségnek a keresztény beavatáshoz?* Marana Tha, Budapest, 1995.
- MOODY, RAYMOND A.: *Élet az élet után*. Ecclesia, Budapest, 1983
- MÜHLEN, HERIBERT: Karizma, karizmatikus. In Christian Schütz (szerk.): *A keresztény szellemiség lexikona*. Szent István Társulat, Budapest, 188–189.
- MÜLLER, GERHARD LUDWIG: *Katolikus dogmatika*. Kairosz, Budapest, 2007.
- Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 1999.
- PANNENBERG, WOLFHART: Mi az ember? *Egyházforum*, (1998) 7–15.
- Pál apostol, Levelek, Konkordáns fordítás*. Üdvtörténeti figyelő, Passau, 2004.
- VON RAD, GERHARD: *Az Ószövetség teológiája*. 1–2. köt., Osiris, Budapest, 2007.
- RAHNER, KARL – VORGRIMLER, HERBERT: *Teológiai kisszótár*. Szent István Társulat, Budapest, 2005.
- RATZINGER, JOSEPH, XVI. BENEDEK: *A názáreti Jézus*. Szent István Társulat, Budapest, 2007.
- SCHNEIDER, TEODOR (szerk.): *A dogmatika kézikönyve*. 1–2. köt., Vigilia, Budapest, 2003.
- SCHÜTZ ANTAL: *Dogmatika*. 1–2. köt. Szent István Társulat, Budapest Budapest, 1937.
- SCHWANK, BENEDIKT: *János*. Agapé, Szeged, 2001.
- A Szentírás magyarázata. Jubileumi Kommentár*. 1–3. köt., Kálvin, Budapest, 1998.
- Újszövetség*. Százszorszép Kiadó, Budapest, 2005. (ford. Csia Lajos)
- Újszövetség*. Bencés, Pannonhalma, 1996. (ford. Békés Gellért – Dalos Patrik)
- TANQUEREY: *A tökéletes élet*. Jézus Társasága, Párizs, 1932.
- TARJÁNYI BÉLA: *Csodák*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 1995.
- THORDAY ATTILA (szerk.): *Jeromos Bibliakommentár*. 1–3. köt., Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2002–2003.
- TOMKA FERENC: *Lelkipásztori teológia és az új evangelizáció*. Szent István Társulat, Budapest, 2006.

- TRACY, BRIAN: *Maximális teljesítmény*. Bagolyvár Könyvkiadó, h. n., 1999.
- VARGA ZSIGMOND J.: *Újszövetségi görög–magyar szótár*. Kálvin, Budapest, 1996.
- VÁRNAI JAKAB: A szimbólum mint ismeretelméleti kihívás a teológia számára. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Theologia Catholica Latina* 45 (2000/1) 91–98.
- WEIL, SIMONE: *Kegyelem és nehézkedés*. Vigilia, Budapest, 1994.
- WEISSMAHR BÉLA: *Ontológia*. Mérleg – Távlatok, Bécs – Budapest – München, 1995.
- WEISSMAHR BÉLA: *Bevezetés az ismeretelméletbe*. tkk I/2, k. n., Róma, 1978.
- WESTERMAN, CLAUS: *Az Ószövetség teológiájának vázlata*. Kálvin, Budapest, 1993.
- ZERFASS, ROLF: *Nevedet hirdetem. A homiletika alapelemei*. Szent István Társulat, Budapest, 1995.